UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
STŘEDISKO VZDĚLÁVACÍ POLITIKY

Analýza a projekce dopadů ekonomického vývoje do kvalifikačních požadavků trhu práce v ČR v letech 2000-2020

Martin Lepič a Jan Koucký

Praha, srpen 2013

Materiál byl zpracován v rámci projektu *Vysokoškolské systémy a instituce. Trendy vývoje a společenské souvislosti*, který byl v roce 2013 finančně podpořen Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy.

Obsah

1 Vývoj makroekonomických faktorů ovlivňujících počet a strukturu pracovních míst v ČR a v zemích EU 2
1.1 Pozice ČR v mezinárodním obchodě 2
1.2 Vývoj přidané hodnoty a investice do výzkumu a vývoje 4
1.3 Vývoj produktivity práce 10

2 Vývoj struktur zaměstnanosti v ČR v letech 2000-2012 14
2.1 Vývoj odvětvové struktury zaměstnanosti 15
2.2 Vývoj profesní struktury zaměstnanosti 18
2.3 Vývoj vzdělanostní struktury zaměstnanosti 22
2.4 Oborová struktura zaměstnaných v ČR 23

3 Projekce změn struktury pracovních míst v ČR do roku 2020 27
3.1 Výchozí předpoklady projekce 27
3.2 Celková projekce trhu práce ČR 28
3.3 Projekce odvětví a jejich kvalifikační požadavky 30
3.4 Projekce zaměstnaných podle skupiny povolání 34
3.5 Celková projekce kvalifikační náročnosti pracovních míst 36

1 Vývoj makroekonomických faktorů ovlivňujících počet a strukturu pracovních míst v ČR a v zemích EU

Pro lepší pochopení změn na trhu práce v letech minulých a pro přesnější předvídání jeho budoucího vývoje je nejprve potřeba poznat a analyzovat některé makroekonomické faktory, které změny na trhu práce většinou přímo zapříčiňují. V této kapitole budou tedy podrobně zkoumány a popsány vývojové trendy ukazatelů mezinárodního obchodu, produktivity práce a přidané hodnoty. Vzhledem ke zvyšující se globalizaci a provázanosti trhu práce v ČR s ostatními zeměmi je v analýzách zahrnut pohled nejen na ČR ale i na další země Evropy.

1.1 Pozice ČR v mezinárodním obchodě

Vývoj dovozu a vývozu v České republice odpovídá zcela našemu geografickému postavení uprostřed Evropy. Jsme poměrně dost otevřená ekonomika jak pro dovoz tak i vývoz. V minulých letech výrazně vzrostl jak objem vývozu tak i dovozu zboží a služeb. Za posledních 12 let se objem vývozu téměř zdvojnásobil, zvýšil se o více než 195 %. Objem dovozu zboží a služeb do ČR rovněž výrazně vzrostl. Oproti roku 2000 se zvýšil o více než 171 %. Dynamičtější zvýšení objemu dovozu i vývozu než v ČR nastalo pouze v Litvě, u dovozu zboží a služeb také v Rumunsku.

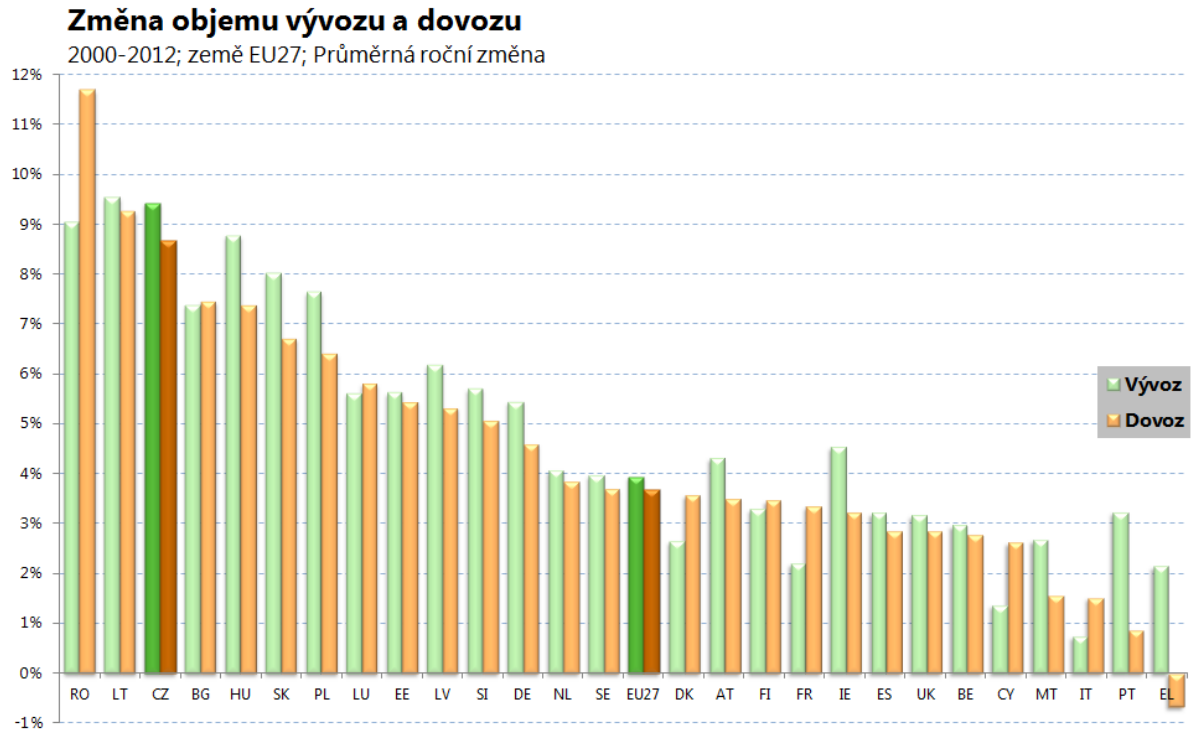

V České republice tvoří největší podíl na zahraničním obchodu samozřejmě dovoz a vývoz s ostatními zeměmi Evropské unie. Za posledních 12 let se sice podíl vývozu do zemí EU27 mírně snížil, přesto stále přibližně 81 % celkového objemu vyváženého zboží a služeb míří právě do těchto zemí. Nejvíce, téměř jedna třetina celého vývozu,

míří do Německa. I když si Německo stále drží pozici největšího odběratele ČR, jeho podíl se za posledních 10 let snížil téměř o 12 procentních bodů. Na druhém místě se stále drží Slovensko, kam putuje necelých 9 % exportu z ČR. Podíl kolem 6 % si udržuje Polsko. Za posledních 10 let se zvýšil objem vývozu ČR do Francie, kam se v roce 2012 vyvezlo více než 5,4 % českého vývozu. Francie tak na čtvrtém místě nahradila Rakousko, které se propadlo až na šesté místo za Spojené království. Za posledních 12 let se znovu zvýšil podíl Ruska na odběru zboží a služeb z ČR. Zatímco v roce 2000 tam z ČR mířilo pouze 1,3 % českého exportu, v roce 2012 to byl již téměř trojnásobek.

Také v oblasti dovozu dominuje obchod se státy Evropské unie. Zatímco však v roce 2000 proudilo do ČR 75 % veškerého dovozu právě ze zemí EU27, v roce 2012 tvořil jejich podíl již jen 65 %. Za tímto poklesem stojí především výrazný nárůst dovozu z Číny. Zatímco v roce 2000 se na celkovém dovozu zboží a služeb do ČR Čína podílela jen 2,1 %, v roce 2012 to bylo již více než 10 %. Čína se tak stala druhým nevýznamnějším dovozcem do ČR. První místo si stále drží Německo. Z něj do ČR proudí více než jedna čtvrtina celého českého importu. Za posledních 12 let své postavení mezi dovozci do ČR kromě Číny posílilo také Polsko. Ostatní země Evropy a také Rusko či USA svůj podíl na dovozu do ČR za posledních 12 let snížily.

Z pohledu odvětvového členění je v ČR export tvořen především dvěma odvětvími – největší podíl, téměř 20 %, tvoří *Výroba dopravních prostředků* a dalších téměř 15 % z celkového vývozu ČR pochází z *Výroby elektrických a optických přístrojů*. Obě tato odvětví měla v roce 2000 na celkovém exportu ČR podíl pouze necelých 14 %, za posledních 12 let tak jejich význam v exportu ČR výrazně stoupl. Necelých 11 % exportu ČR pochází z odvětví *Výroba kovů a kovodělných výrobků* a necelých 8 % z odvětví *Výroba a opravy strojů a zařízení* a také z *Chemického, farmaceutického a rafinérského průmyslu*.

Odvětví *Výroba elektrických a optických přístrojů* je také odvětvím, do kterého proudí téměř 17 % celého objemu importu jdoucího do ČR. Dalších přibližně 13 % tvoří shodně odvětví *Výroba kovů a kovodělných výrobků* a *Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl*. Odvětví *Výroba dopravních prostředků* spotřebuje zhruba 10 % importu celé ČR.

1.2 Vývoj přidané hodnoty a investice do výzkumu a vývoje

V roce 2012 činila hrubá přidaná hodnota vyprodukovaná celou ekonomikou ČR necelé 3,3 biliony Kč (měřeno ve stálých cenách roku 2005), což je o více než 980 miliard Kč více než v roce 2000. Zároveň to je však o téměř 47 miliard Kč méně, než byla celková přidaná hodnota ČR v roce 2008, než naplno zasáhl ekonomiku ČR dopad finanční krize. Mezi roky 2000-2012 tedy rostla přidaná hodnota ČR v průměru zhruba o 3 % ročně.

Ačkoliv se v ČR přidaná hodnota ekonomiky od roku 2000 zvyšuje mnohem rychleji než je tomu v zemích původní EU15, oproti dalším přistoupivším zemím v růstu přidané hodnoty značně zaostáváme.

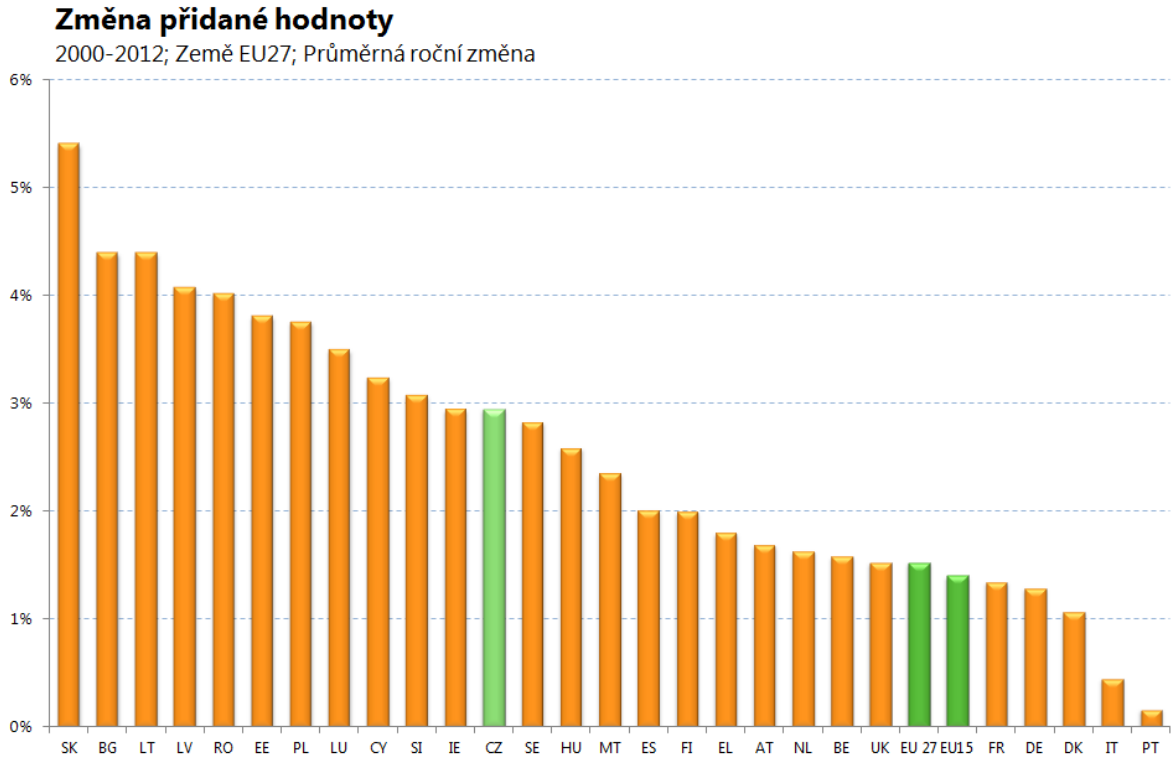

Čtenáře na tomto grafu může zarazit pozice celku EU27 a EU15. Z grafu je patrné, že na jedné straně průměru je 5 zemí a na druhé 26 (resp. 10 pro EU15) států. Graf je však správně a odpovídá realitě. Důvodem je obrovský rozdíl mezi velikostí přidané hodnoty vyprodukované v jednotlivých zemích. Celkový podíl přidané hodnoty vyprodukované v Německu na přidané hodnotě celé EU27 je 22,0 % (resp. na EU15 to je 23,4 %), ve Velké Británii 17,5 % (resp. 18,6 %), ve Francii 15,4 % (resp. 16,4 %) a v Itálii 11,3 % resp. 12,0 %. Tyto 4 země tedy dohromady tvoří 66,3 % resp. 70,5 % celé přidané hodnoty, proto jsou schopny hodnotu pro celou EU27 i EU 15 tak výrazně ovlivnit. Pro srovnání, 12 nově přistoupivších zemí do EU27[1] tvoří dohromady jen necelých 6 % přidané hodnoty EU27 (a to téměř polovinu tvoří samotné Polsko, druhou polovinu ostatních 11 zemí dohromady).

[1] SK, RO, BG, EE, LT, LV, HU, PL, CY, SI, MT a CZ

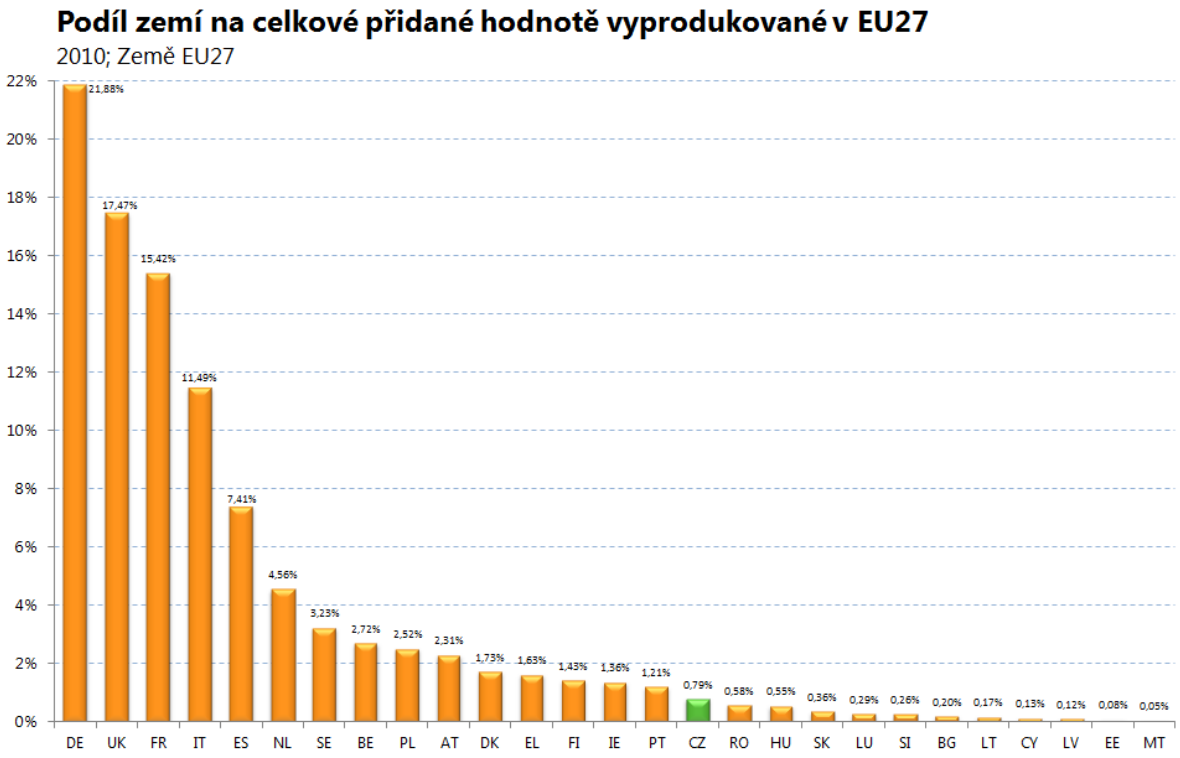

Největší podíl na celkové přidané hodnotě v ČR tvořilo v roce 2012, stejně jako v roce 2000, odvětví *Velkoobchod, maloobchod a opravy*. Zhruba jedna šestina celé přidané hodnoty ČR je vyprodukována v tomto odvětví. To je o téměř 3 procentní body více než v roce 2000. Další zhruba osminu tvoří přidaná hodnota vytvořená v odvětví *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj*. Podíl tohoto odvětví oproti roku 2000 mírně (o necelý půl procentní bod) poklesl. Více než jedna desetina přidané hodnoty ČR pochází z odvětví *Doprava a komunikace*. Podíl 5 % přesahují dále již pouze dvě odvětví – *Výroba dopravních prostředků* a *Stavebnictví*. Naopak *Textilní, oděvní a kožedělný průmysl* a také *Těžební průmysl* mají podíl na celkové přidané hodnotě ČR nižší než 1 %.

Mezi roky 2000 – 2012 se v ČR zvýšil objem přidané hodnoty ve většině odvětví. Tomu nezabránila ani finanční krize. Největší průměrný roční nárůst přidané hodnoty nastal v letech 2000-2012 v ČR v terciérním sektoru (více než 3,8 % ročně), dále pak následoval sekundér s růstem přidané hodnoty přibližně o 3,3 % ročně. V tržním kvartéru to bylo o 3,0 % ročně a ve veřejném kvartéru byl její průměrný roční nárůst 1,1 %. V priméru to byl nárůst pouze v průměru o 0,03 % ročně.

Za posledních 12 let se v ČR z pohledu podílu na celkové přidané hodnotě celé ekonomiky ČR nejvíce zvýšil objem přidané hodnoty vyprodukované ve *Velkoobchodě, maloobchodě a opravách* a především ve *Výrobě dopravních prostředků*. Významný nárůst nastal také v odvětví *Doprava a komunikace*, dále také ve *Výrobě a opravě strojů a zařízení* a také v odvětví *Výroba pryžových a plastových výrobků*. Pokles přidané hodnoty naopak nastal především v odvětví *Výroba kovů a kovodělných výrobků* a dále také v odvětví *Ubytování a stravování* a ve *Stavebnictví*. Přidaná hodnota se také výrazněji snížila ve dvou odvětvích veřejného kvartéru

v odvětví *Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti* a také v odvětví *Veřejná správa a obrana*. Měření objemu přidané hodnoty ve veřejném kvartéru je však mírně problematické.

Podíl odvětví na přidané hodnotě celé ekonomiky ČR	2000	2012	změna 2000-2012 (v proc. bodech)
17 Velkoobchod, maloobchod a opravy	13,81%	16,70%	2,89
21 Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj	13,38%	12,90%	-0,48
19 Doprava a komunikace	9,83%	10,92%	1,08
13 Výroba dopravních prostředků	2,75%	5,94%	3,19
16 Stavebnictví	6,45%	5,45%	-1,00
22 Veřejná správa a obrana	5,40%	4,29%	-1,11
11 Výroba a opravy strojů a zařízení	2,57%	3,91%	1,35
23 Školství	3,97%	3,80%	-0,16
20 Peněžnictví a pojišťovnictví	2,84%	3,45%	0,61
01 Zemědělství, lesnictví a rybolov	3,89%	3,13%	-0,76
08 Výroba pryžových a plastových výrobků	1,29%	2,97%	1,68
12 Výroba elektrických a optických přístrojů	3,23%	2,90%	-0,33
15 Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	3,33%	2,69%	-0,64
10 Výroba kovů a kovodělných výrobků	3,96%	2,61%	-1,35
03 Potravinářský a tabákový průmysl	3,50%	2,61%	-0,88
06+07 Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl	2,18%	2,61%	0,43
05 Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl	2,44%	2,60%	0,15
25 Ostatní služby	3,10%	2,48%	-0,62
24 Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti	3,52%	2,36%	-1,16
09 Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	2,12%	1,65%	-0,47
14 Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	1,19%	1,33%	0,14
18 Ubytování a stravování	2,19%	1,06%	-1,13
04 Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	1,60%	0,97%	-0,63
02 Těžební průmysl	1,47%	0,67%	-0,80

Na čele pořadí (bráno jak podle podílu na celkové přidané hodnotě ČR, tak i podle dynamiky nárůstu za posledních 12 let) se objevují odvětví, ve kterých jsou nejvyšší investice do vývoje a výzkumu. Největší tyto výdaje byly v posledních 12 letech v odvětví *Výroba dopravních prostředků*, což je z pohledu podílu přidané hodnoty odvětví na celkové přidané hodnotě v ČR druhé nejrychleji rostoucí odvětví. Druhé místo v pořadí odvětví podle velkosti investic do výzkumu a vývoje zaujímá odvětví *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj*, které, jak je vidět v předchozí tabulce, je druhé rovněž v pořadí odvětví podle toho, jakou část z celkové přidané hodnoty ČR tvoří. Třetí až páté místo podle objemu investic mířících na výzkum a vývoj obsazují v ČR odvětví *Výroba a opravy strojů a zařízení*, dále *Výroba elektrických a optických přístrojů* a odvětví *Doprava a komunikace*. Jsou to odvětví, která rovněž patří mezi šest odvětví, ve kterých se za posledních 12 let nejrychleji zvýšil jejich podíl na celkové přidané hodnotě ČR.

Průměrný roční nárůst přidané hodnoty byl v ČR v letech 2000-2012 nejvyšší v odvětvích *Výroba pryžových a plastových výrobků* a *Výroba dopravních prostředků*. V obou těchto odvětvích rostla přidaná hodnota o zhruba 10 % ročně. Rychlejší nárůst než 6 % probíhal i v dalším průmyslovém odvětví. Jedná se o *Výrobu a opravy strojů a zařízení*. Naopak nejprudší pokles (o více než 3,0 % ročně) nastal v ČR v letech 2000-2012 v *Těžebním průmyslu* a také v odvětví *Ubytování a stravování*. Pokles, i když mírnější, nastal také ještě ve třech dalších odvětvích. Dvě z nich jsou průmyslová odvětví, jde o *Výrobu kovů a kovodělných výrobků* a *Textilní, oděvní a kožedělný průmysl* a dále jde o jedno odvětví z veřejného kvartéru a to o *Zdravotní a sociální péči a veterinární činnosti*.

Přidaná hodnota vyprodukovaná v jednotlivých odvětvích v ČR (v milonech euro; stálé ceny roku 2000)		2000	2012	Průměrná roční změna
Primérní sektor	01 Zemědělství, lesnictví a rybolov	2 167	2 471	1,1%
	02 Těžební průmysl	819	527	-3,6%
	Primérní sektor celkem	*2 986*	*2 998*	*0,0%*
Sekundérní sektor	03 Potravinářský a tabákový průmysl	1 947	2 061	0,5%
	04 Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	891	769	-1,2%
	05 Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl	1 361	2 051	3,5%
	06+07 Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl	1 213	2 060	4,5%
	08 Výroba pryžových a plastových výrobků	719	2 347	10,4%
	09 Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	1 182	1 302	0,8%
	10 Výroba kovů a kovodělných výrobků	2 208	2 064	-0,6%
	11 Výroba a opravy strojů a zařízení	1 431	3 090	6,6%
	12 Výroba elektrických a optických přístrojů	1 799	2 286	2,0%
	13 Výroba dopravních prostředků	1 532	4 685	9,8%
	14 Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	664	1 050	3,9%
	15 Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	1 853	2 124	1,1%
	16 Stavebnictví	3 595	4 303	1,5%
	Sekundérní sektor celkem	*20 394*	*30 193*	*3,3%*
Terciérní sektor	17 Velkoobchod, maloobchod a opravy	7 696	13 185	4,6%
	18 Ubytování a stravování	1 219	834	-3,1%
	19 Doprava a komunikace	5 477	8 617	3,8%
	Terciérní sektor celkem	*14 392*	*22 636*	*3,8%*
Kvartérní sektor - tržní	20 Peněžnictví a pojišťovnictví	1 582	2 720	4,6%
	21 Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj	7 455	10 185	2,6%
	Kvartérní sektor - tržní celkem	*9 037*	*12 905*	*3,0%*
Kvartérní sektor - veřejný	22 Veřejná správa a obrana	3 009	3 387	1,0%
	23 Školství	2 210	3 003	2,6%
	24 Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti	1 960	1 864	-0,4%
	25 Ostatní služby	1 728	1 957	1,0%
	Kvartérní sektor - veřejný celkem	*8 908*	*10 211*	*1,1%*
	ČR celkem	***55 716***	***78 942***	***2,9%***

Změna přidané hodnoty ekonomiky přímo ovlivňuje počet pracovních míst. Její růst vede, při jinak neměnných podmínkách, k růstu počtu pracovních míst. Pokud je třeba vytvořit vyšší objem produktu v případě, že nedojde ke zvýšení produktivity práce, je nezbytné zvýšit právě počet pracovních míst. V ČR i v EU15 došlo v letech 2000–2012 ke zvýšení přidané hodnoty téměř ve všech odvětvích. To znamená, že vlivem těchto změn by se v posledních 12 letech jak v ČR, tak i v EU15 počet pracovních míst zvýšil (nebýt jiných vlivů). Zatímco v EU15 by se tímto vlivem zvýšil počet pracovních míst o 18 %, tedy o téměř 33 milionů, v ČR by došlo k nárůstu dokonce o 42 %, tedy o více než 2 miliony nových pracovních míst.

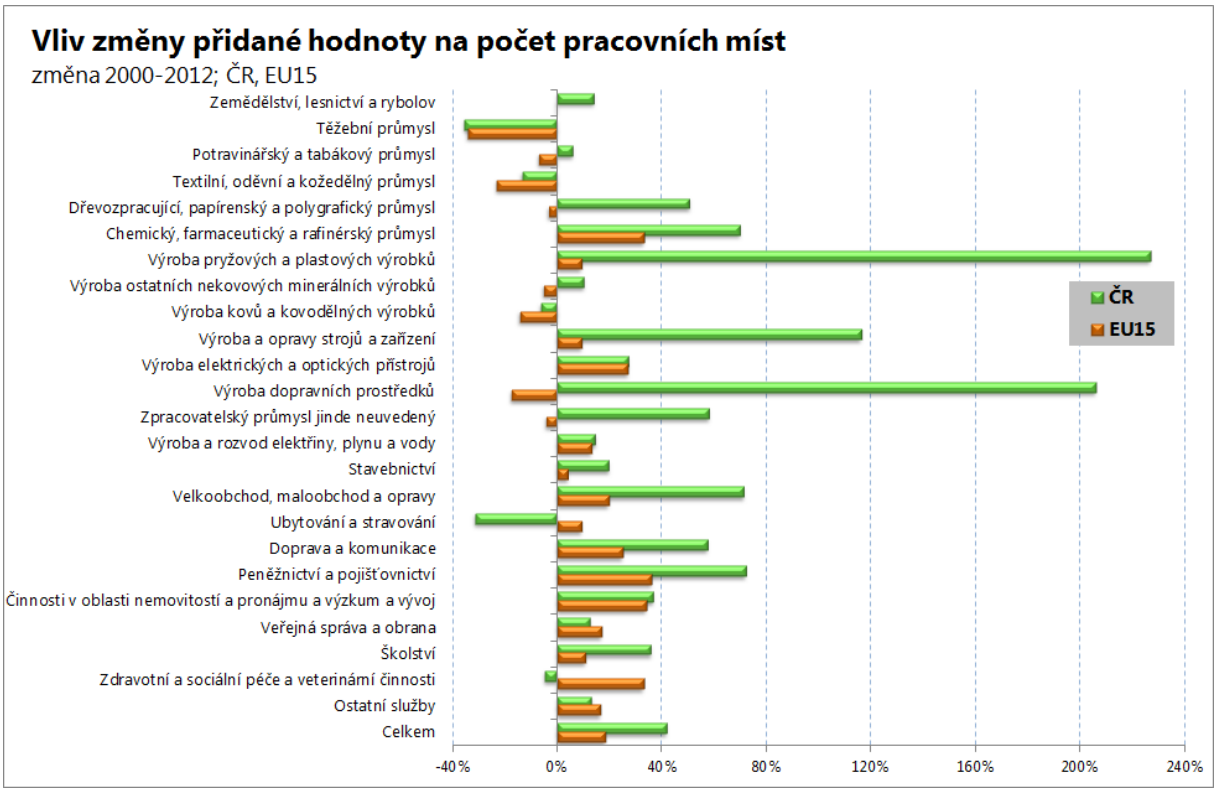

ČR je v inovacích za průměrem Evropské unie

Česká republika zaostává v inovacích za průměrem Evropské unie a patří jí v tomto směru 18. příčka. Vyplývá to ze zveřejněné zprávy Evropské komise, podle níž se výkon EU v oblasti inovací i přes krizi celkově zlepšil, ale zvětšily se rozestupy mezi jednotlivými členskými státy.

Nejlepší je v inovacích stejně jako loni Švédsko a za ním následují Německo, Dánsko a Finsko. EK rozdělila země do čtyř skupin - na nejlepší inovátory, na země kolem průměru EU, "zdrženlivé inovátory" zaostávající za průměrem unie a "skromné inovátory". Mezi nimi jsou Polsko, Lotyšsko, Rumunsko a poslední Bulharsko.

Českou republiku komise zařadila do nejpočetnější skupiny "zdrženlivých inovátorů" na 18. příčku v absolutním pořadí. Loni byla ČR na 17. místě. Ve stejné skupině jsou mezi jinými Slovinsko, Kypr, Řecko, Estonsko, Itálie, ale také Portugalsko a Slovensko.

Podle státní agentury CzechInvest odpovídá umístění ČR v žebříčku tomu, že je výkonnost české ekonomiky silně závislá na aktivitách zahraničních firem, na které má jen minimální vliv. Místní firmy jsou v inovačním řetězci daleko od koncového zákazníka, často se jedná pouze o dodavatele meziproduktů, vyrobených podle přesného zadání.

"Zásadní výzvou přechodu ČR ke znalostní ekonomice je tedy zvýšení inovační poptávky tuzemských firem, jejichž vlastníci nebo manažeři usilují o to, aby jejich firma patřila k technologickým lídrům ve svém oboru," uvedla mluvčí CzechInvestu Adéla Tomíčková. Proto podle ní také vznikla Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti, kterou se ministerstvo průmyslu a obchodu a CzechInvest snaží naplňovat klíčovými projekty v oblasti inovací.

Evropská komise vycházela z 24 ukazatelů, které se týkaly například výzkumu a vývoje, investic do výzkumu, počtu patentů, vědeckých publikací v zahraničí, uvádění inovací na trh, počtu zaměstnanců ve znalostní ekonomice a jejím podílu na exportu.

Podle EK se celkové úsilí o inovace v EU za uplynulý rok zlepšilo, ale rozšířily se rozdíly mezi jednotlivými státy. Proti loňskému roku nejvíce pokročily Estonsko, Litva a Lotyšsko, naopak výkon v inovacích klesl na Kypru a v Řecku.

"Letošní výsledky ukazují, že ekonomická krize negativně postihla inovační aktivity v některých částech Evropy. Pokud si chceme udržet globální konkurenceschopnost a obnovit v Evropě růst, jsou investice do inovací klíčové," řekl dnes eurokomisař Antonio Tajani. Připomněl také, že pokles investic v letech 2008 až 2012 významně snížil inovační aktivitu.

Ve srovnání s ostatním světem EU zaostává za Švýcarskem, které má v tomto směru dlouhodobě lepší výsledky než všech 27 zemí EU. Stejně tak unie ztrácí za Jižní Koreou, USA a Japonskem.

Zatímco ztráta EU za Jižní Koreou se zvětšila, od roku 2008 se podařilo unii snížit ztrátu v inovačních aktivitách za USA a Japonskem asi o polovinu. Unie je na tom stále lépe než Austrálie, Kanada, Brazílie, Rusko, Indie a Čína, která jako jediná z těchto zemí ztrátu na EU loni snížila.

Zdroj: ČTK, 26.03.2013.

1.3 Vývoj produktivity práce

Počet zaměstnaných osob v jednotlivých odvětvových či profesních skupinách v ekonomice je dán podílem celkové produkce vytvořené v dané skupině a produktivitou práce tamtéž. Produktivita práce je tedy další ze složek přímo ovlivňující celkový počet zaměstnaných osob.

Ačkoliv se v ČR produktivita práce od roku 2000 zvyšuje mnohem rychleji než je tomu v zemích původní EU15, oproti některým dalším přistoupivším zemím v růstu produktivity práce přesto zaostáváme. Celkově je z grafu patrné, že produktivita práce roste rychleji v nových zemích EU27 než v původních zemích EU15. To je proto, že v nově přistoupivších zemích se rychleji zvyšuje objem celkového produktu jejich ekonomik. Je to dáno tzv. efektem dohánění (catching-up effect)[2].

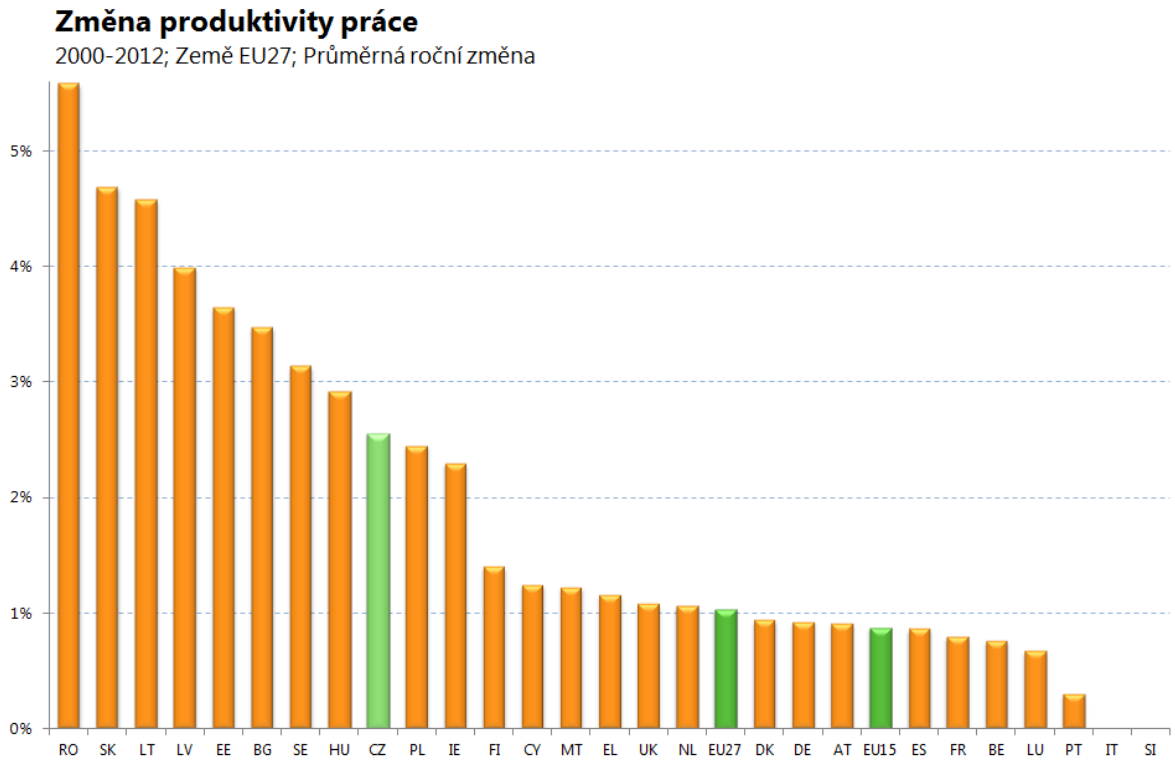

[2] Podle této teorie dosahují chudší země růstu produkce relativně snadno. S malým kapitálovým vybavením znamená každý investiční projekt velký příspěvek k HDP. Procentuálně má podíl investic na HDP mnohem větší vliv na růst v chudších než v bohatých zemích. Proč to však neplatí ve všech případech? Proč třeba Indie nebo země Afriky, které mají velmi nízký kapitál na pracovníka, nevykazují rychlá tempa růstu? Je to proto, že efekt dohánění působí jen tehdy, když mají země obdobné produkční funkce (tj. používají podobné technologie) a když mají přibližně stejné míry úspor. V neoklasické teorii růstu směřují ekonomiky do stálého stavu. Mají-li země stejné produkční funkce a stejné míry úspor, pak země s nižším kapitálem a produktem na pracovníka (tedy produktivitou práce) rostou rychleji a dohánějí země s vyšším kapitálem a produktem na pracovníka (viz. Holman R., Makroekonomie. Nakladatelství C. H. Beck, 2010)

Velice zajímavé je porovnání, jaké země EU15 zaznamenaly nejrychlejší růst produktivity práce ve své ekonomice – na jedné straně to je Řecko, tedy země s jednou z nejnižší průměrnou délkou vzdělávání zaměstnaných osob i s nízkým stupněm kvalifikační náročnosti, kde vysoký podíl na celkové zaměstnanosti v ekonomice tvoří *Zemědělství, lesnictví a rybolov*. Avšak velmi blízko Řecka se objevuje Irsko a Finsko, tedy naopak země s nejvyšší průměrnou délkou vzdělávání i s jednou z nejvyšších kvalifikačních náročností, kde je naopak ekonomika výrazně orientována na odvětví kvartéru.

Při porovnání produktivity práce v jednotlivých zemích vůči produktivitě práce celé EU27 asi nikoho nepřekvapí, že v zemích původní EU15 je produktivita práce výrazně vyšší než v nově přistoupivších zemích. Následující tabulka ukazuje porovnání hrubého domácího produktu převedeného podle parity kupní síly[3] na jednoho obyvatele v jednotlivých zemích.

Produktivita práce v jednotlivých zemích v porovnání s produktivitou práce v EU27 (EU27=100)

	2000	2012		2000	2012		2000	2012		2000	2012
LU	245	271	BE	126	119	CY	88	91	LT	40	70
AT	132	131	FI	117	115	MT	85	86	EE	45	68
IE	132	129	UK	119	110	SI	80	82	HU	54	66
NL	134	128	EU15	115	108	CZ	71	79	PL	48	66
SE	128	128	FR	115	108	EL	84	75	LV	36	62
DK	132	125	IT	118	98	PT	81	75	RO	26	49
DE	118	121	ES	97	97	SK	50	75	BG	28	47

V případě produktivity práce podle odvětví lze konstatovat, že v ČR je produktivita práce nejvyšší v odvětví *Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl*. V něm dosahuje více než trojnásobku celkové produktivity práce v ČR. V dalších dvou odvětvích, patřících rovněž do sekundárního sektoru, je produktivita práce velmi vysoká a pohybuje se kolem dvou a půl násobku celorepublikového průměru. Jde o *Výrobu a rozvod elektřiny, plynu a vody*, a také o *Výrobu dopravních prostředků*. Naopak nejnižší, pouze na úrovni dvou pětin celkové produktivity práce, je v České

[3] Parita kupní síly (anglicky Purchasing power parity, PPP) měny XY vyjadřuje počet jednotek národní měny, za který lze koupit stejné množství výrobků a služeb na vnitrostátním trhu jako za jednotku měny XY na vnitrostátním trhu měny XY. Parity kupní síly měn nejsou sice exaktně definovanou veličinou, avšak umožňují podstatně přesnější srovnání skutečné ekonomické úrovně, struktury a výkonnosti států. Základem výpočtu parit je porovnání cen v národních měnách u dostatečného počtu shodných výrobků a služeb na vnitrostátních trzích. To se zpravidla provádí metodou spotřebního koše vyjadřujícího běžné náklady domácnosti. V České republice toto porovnání provádí a obsahem spotřebního koše se zabývá Český statistický úřad. Parita kupní síly se tedy liší od kurzu měny, který určuje de facto zájem o českou korunu na mezinárodních finančních trzích. Pro představu o rozdílech mezi kurzem měny a paritou kupní síly – podle parity kupní síly odpovídá 1 Euro necelým 20 korunám. Skutečný směnný kurz se však pohybuje kolem 25 Kč za 1 Euro, tedy zhruba o čtvrtinu vyšší.

republice produktivita práce ve *Zdravotnictví a sociálních službách*, a pouze kolem jedné čtvrtiny celorepublikového průměru je produktivita práce v posledních letech v *Ubytování a stravování*.

Produktivita práce v jednotlivých odvětvích v ČR v porovnání s produktivitou práce v celé ekonomice ČR
(ČR=100)

	2000	2010		2000	2010
06+07 Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl	224	305	01 Zemědělství, lesnictví a rybolov	81	90
15 Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	229	246	14 Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	67	89
13 Výroba dopravních prostředků	133	235	12 Výroba elektrických a optických přístrojů	94	81
20 Peněžnictví a pojišťovnictví	161	201	22 Veřejná správa a obrana	93	76
08 Výroba pryžových a plastových výrobků	113	189	02 Těžební průmysl	113	73
19 Doprava a komunikace	136	156	04 Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	53	67
11 Výroba a opravy strojů a zařízení	81	154	23 Školství	71	65
05 Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl	97	131	10 Výroba kovů a kovodělných výrobků	85	64
09 Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků	120	127	16 Stavebnictví	74	63
17 Velkoobchod, maloobchod a opravy	94	114	25 Ostatní služby	89	57
21 Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj	155	101	24 Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti	65	40
03 Potravinářský a tabákový průmysl	113	95	18 Ubytování a stravování	62	27

Mezi roky 2000 – 2012 se ve většině odvětví v ČR produktivita práce poměrně rychle zvyšovala. Tento růst byl ve všech odvětvích (kromě odvětví *Ubytování a stravování*) rychlejší než v zemích EU15. Pokles produktivity práce v ČR v odvětví *Ubytování a stravování* souvisel se změnami profesní struktury uvnitř tohoto odvětví. Mezi roky 2000-2012 se v něm výrazně zvýšil počet *Provozních pracovníků stravování* (ISCO 512), kteří však nedokázali dostatečně zvýšit celkový produkt odvětví a právě proto se snížila jeho produktivita práce.

Změna produktivity práce nepřímou úměrou ovlivňuje počet pracovních míst. Zvyšující se produktivita znamená, při jinak neměnných podmínkách, ubývání pracovních míst. Na výrobu stejného produktu je při vyšší produktivitě práce potřeba méně osob. Naopak snižující se produktivita práce, znamená potřebu nových zaměstnaných osob. Jak bylo uvedeno výše, v ČR došlo v letech 2000-2012 téměř ve všech odvětvích ke zvýšení produktivity práce, obdobně tomu bylo také v průměru v zemích EU15. To znamená, že vlivem těchto změn by se v posledních 12 letech jak v ČR, tak i v EU15 snížil počet pracovních míst (za neexistence jiných vlivů). Zatímco změna produktivity práce v EU15 by způsobila pokles o 10 % (tedy o více než 16 milionů) pracovních míst, v ČR by došlo k poklesu dokonce o více než čtvrtinu. To by představovalo pokles o téměř 1,3 milionu zaměstnaných. Protože však na trhu práce působí i další vlivy, nedošlo k takto dramatickému poklesu pracovních míst i přes poměrně velký nárůst produktivity práce.

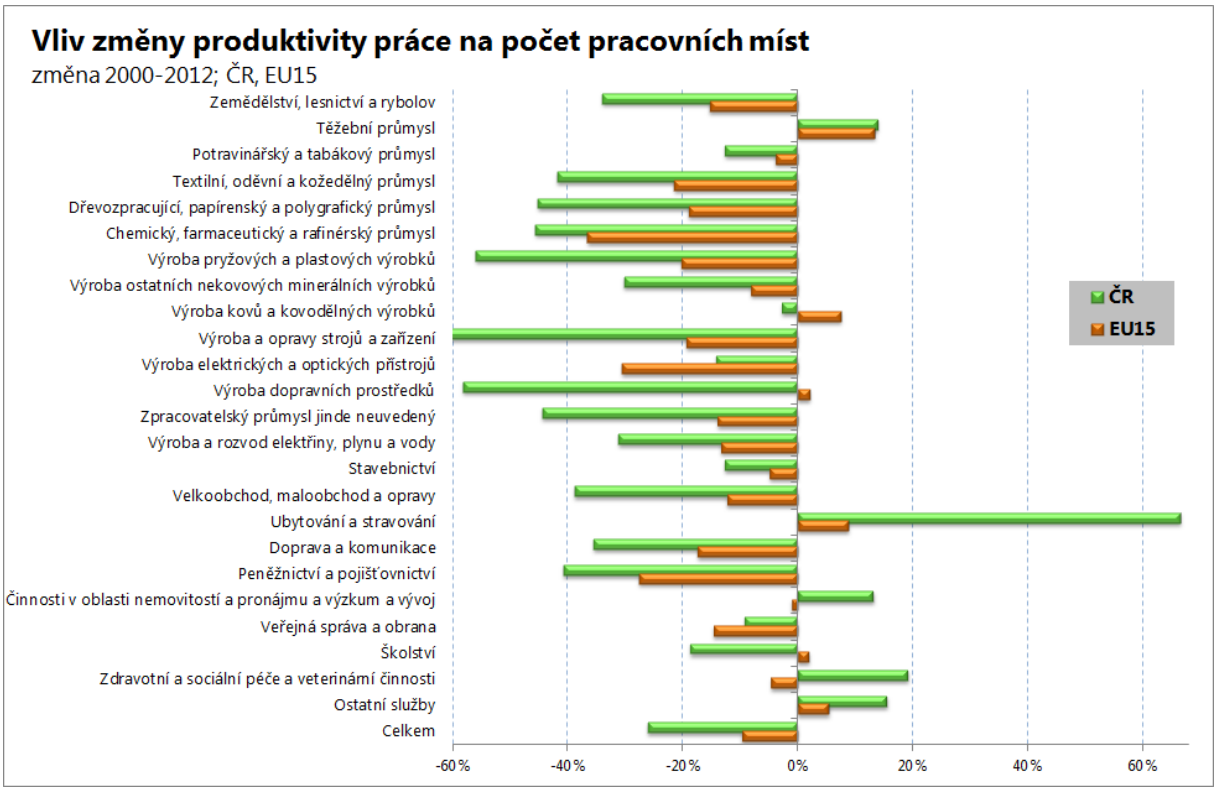
Vliv změny produktivity práce na počet pracovních míst
změna 2000-2012; ČR, EU15
Zemědělství, lesnictví a rybolov
Těžební průmysl
Potravinářský a tabákový průmysl
Textilní, oděvní a kožedělný průmysl
Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl
Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl
Výroba pryžových a plastových výrobků
Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků
Výroba kovů a kovodělných výrobků
Výroba a opravy strojů a zařízení
Výroba elektrických a optických přístrojů
Výroba dopravních prostředků
Zpracovatelský průmysl jinde neuvedený
Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody
Stavebnictví
Velkoobchod, maloobchod a opravy
Ubytování a stravování
Doprava a komunikace
Peněžnictví a pojišťovnictví
Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj
Veřejná správa a obrana
Školství
Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti
Ostatní služby
Celkem
ČR
EU15
-60 %
-40 %
-20 %
0 %
20 %
40 %
60 %

2 Vývoj struktur zaměstnanosti v ČR v letech 2000-2012

Počet zaměstnaných osob v ČR se v posledních 12 letech pohybuje kolem 5 milionů. Svého maxima dosáhl počet zaměstnaných v ČR těsně před vypuknutím krize, tedy v roce 2008, kdy se dostal téměř na úroveň 5,3 milionu osob. Naopak nejméně zaměstnaných bylo v ČR v roce 2003, kdy jejich počet činil jen 4,9 milionu osob.

Ekonomická krize z podzimu 2008 velmi silně ovlivnila vývoj ekonomik všech zemí Evropy a nevyhnula se ani ČR. To se následně projevilo i na trhu práce. Ten na změny HDP reaguje s mírným zpožděním, a proto k poklesu počtu zaměstnaných došlo až v roce 2009 a nikoliv v závěru roku 2008. Ekonomická krize koncem roku 2009 a následně v roce 2010 začala postupně ustupovat, což se (znovu s mírným zpožděním) projevilo také na změně počtu pracovních míst v ekonomice. Nejprve se zmírnilo tempo jejich poklesu, až nakonec došlo i znovu ke zvyšování jejich počtu.

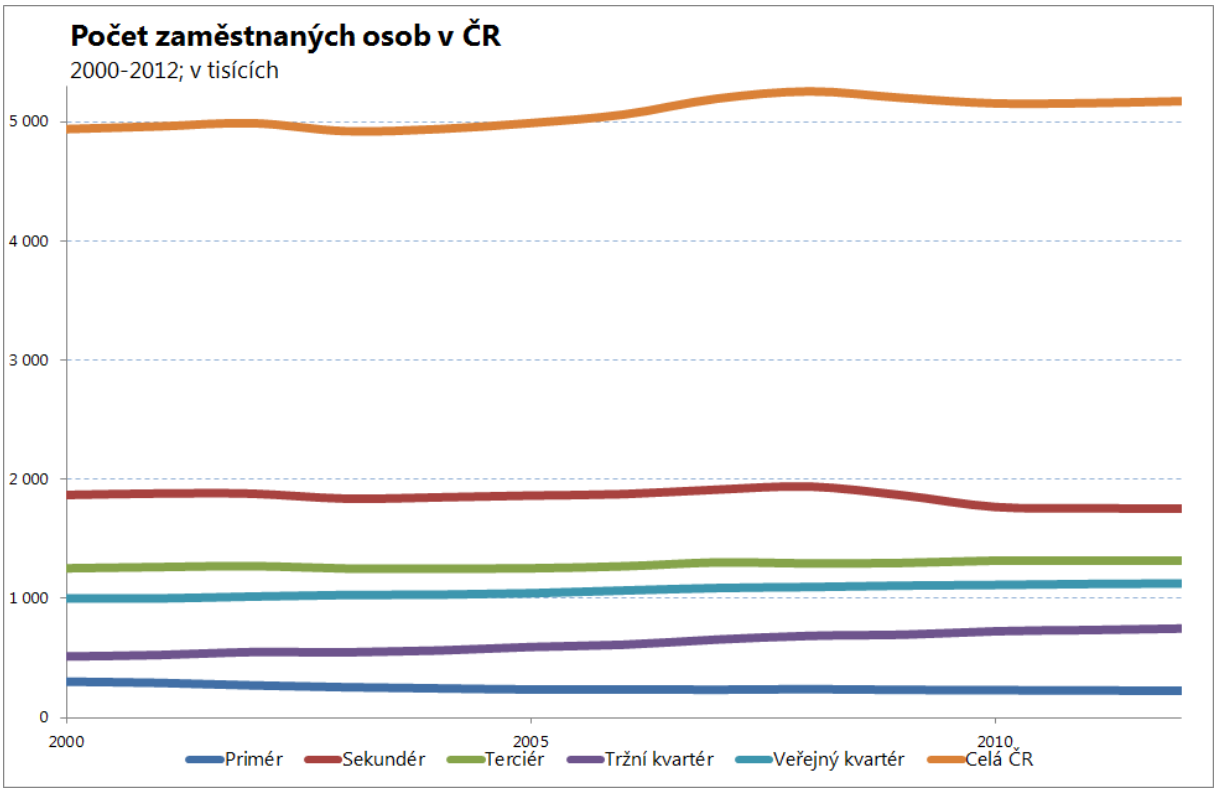

2.1 Vývoj odvětvové struktury zaměstnanosti

Česká republika je v porovnání s ostatními zeměmi EU stále velice industriálně orientována. Není proto překvapením, že nejvíce zaměstnaných osob pracuje v ČR v sekundérním sektoru. Za posledních 12 let se však počet zaměstnaných v tomto sektoru snížil o více než 115 tis. V roce 2012 bylo v tomto sektoru zaměstnáno téměř 1,8 milionu osob a jeho podíl na celkové zaměstnanosti v ČR tak klesl z 38 % na 34 %. Druhým největším sektorem české ekonomiky je terciér, ve kterém bylo v roce 2012 zaměstnáno více než 1,3 milionu osob. To je o 65 tisíc více než v roce 2000. Jeho podíl na celkové zaměstnanosti v ČR se oproti roku 2000 zvýšil o 1 procentní bod na 25,5 % v roce 2012. Přibližně stejně osob jako v terciérním sektoru je zaměstnáno v ČR také ve veřejném kvartéru. V roce 2012 v něm bylo necelých 1,2 milionu zaměstnaných osob. Sektor tak v roce 2012 tvořil téměř 22 % všech zaměstnaných, což je oproti roku 2000 nárůst o 1,5 p.b. Nejrychleji rostoucím sektorem v ČR je tržní kvartér. Jeho podíl na celkové zaměstnanosti vzrostl od roku 2000 o více než 4 procentní body a v roce 2012 bylo v tomto sektoru zaměstnáno téměř tři čtvrtě milionu osob, což je více než 14 % všech zaměstnaných. Naopak primérní sektor ztratil od roku 2000 téměř 80 tisíc zaměstnaných. Jeho podíl se tak snížil o 1,7 procentních bodů a v roce 2012 v něm bylo zaměstnáno 226 tisíc osob, což jsou 4,4 % všech zaměstnaných.

Při detailním pohledu na odvětvovou strukturu zaměstnaných v ČR se ukáže, že největším odvětvím je *Velkoobchod, maloobchod a opravy*, ve kterém bylo v roce 2012 zaměstnáno 660 tisíc osob, tedy téměř 14 % všech zaměstnaných. Druhým největším odvětvím jsou *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj*, kde bylo zaměstnáno 425 tisíc osob, tedy téměř 9 % všech zaměstnaných. Třetí největší odvětví, *Stavebnictví*, zaměstnávalo v roce 2012 téměř 420 tisíc osob[4], tedy necelých 9 % všech zaměstnaných. Alespoň 5% podíl na celkové zaměstnanosti měla v roce 2012 v ČR ještě 4 další odvětví. Bylo to odvětví *Doprava a komunikace* (podíl 7,4 %), *Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti* s podílem 9,9 %, *Školství* s podílem 6,6 % a podíl přes 5 % měla v roce 2012 v ČR také odvětví *Veřejná správa a obrana* s podílem 6,3 %.

[4] Použitá data vycházejí z údajů VŠPS, což je šetření domácností. Toto šetření tak nezahrnuje osoby bydlící na ubytovnách apod. To právě v odvětví *Stavebnictví* může způsobit podhodnocení skutečného počtu zaměstnaných, protože v tomto odvětví je počet dělníků, pomocných pracovníků apod. bydlících během realizace staveb mimo svůj trvalý byt poměrně vysoké.

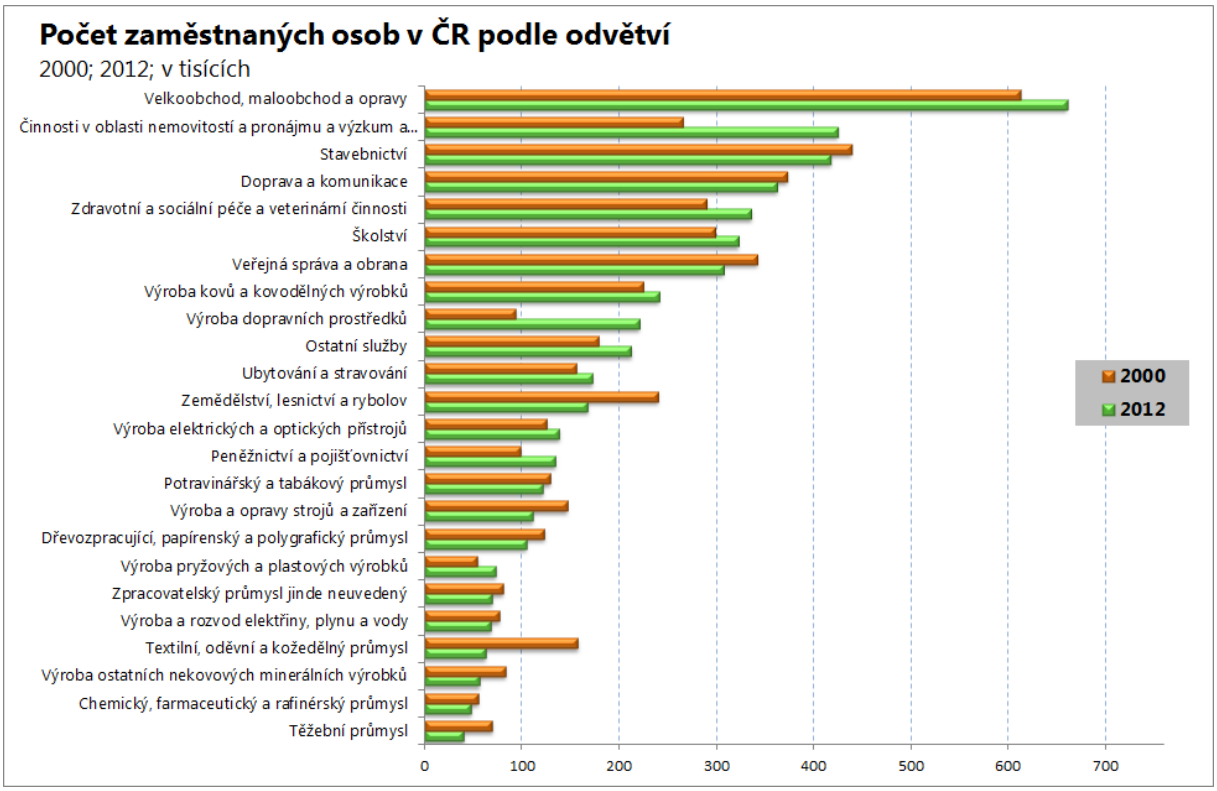

Od roku 2000 se nejvíce zvýšila zaměstnanost (o 159 tisíc, tj. téměř o 60 %) v odvětví *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj*. V tomto odvětví šlo především o zvýšení počtu zaměstnaných osob v oblasti právních a účetních činnosti, daňového poradenství a také v oblasti pátracích a ochranných činností. Nárůst počtu zaměstnaných v tomto odvětví však mohla způsobit jen statistická změna zařazení jednotlivých osob mezi odvětvími v souvislosti s vyšší specializací struktury firem na trhu práce, ačkoliv náplň a dokonce ani místo jejich zaměstnání se vůbec změnit nemuselo[5]. V tomto odvětví se od roku 2000 poměrně výrazně zvýšil i počet osob zabývajících se zprostředkovatelskou činností v realitních agenturách a správou nemovitostí.

Druhým nejvíce rostoucím odvětvím (z hlediska absolutního zvýšení počtu zaměstnaných) bylo v ČR odvětví *Výroba dopravních prostředků*. V tomto odvětví se mezi roky 2000-2012 zvýšil počet obsazených pracovních míst o 126 tisíc, tedy 133 %.

[5] Struktura organizací přechází z pyramidálních struktur na síťové uspořádání, jež umožňuje vyšší flexibilitu. Ve firmě zůstává malá skupinka stabilních zaměstnanců a zbývající pracovní činnosti vykonávají periferní zaměstnanci na krátkodobé pracovní kontrakty, které jsou vztažené k realizaci konkrétních úkolů nebo jsou zadávány dalším firmám. Externím firmám jsou zadávány nejen části výrobního procesu, ale i servisní akce (oprava a údržba strojů, právní či ekonomický servis, úklid, zajištění stravování apod.). Pokud měl dříve velký strojírenský podnik jako své zaměstnance např. kuchaře, kteří mu vařili v závodní jídelně, byly tyto osoby ve statistických výkazech klasifikovány jako zaměstnanci strojírenského sektoru. Ve chvíli, kdy si je podnik najímá jako externí firmu, však již ve statistickém výkaznictví budou figurovat jako osoby zaměstnané v pohostinství a stravování, ačkoliv vykonávají fyzicky stále stejnou činnost. Tento, v podstatě jen statistický přesun, umocňuje posilování sektoru služeb na úkor jiných, především průmyslových odvětví.

Růst přesahující 40 tisíc zaměstnaných nastal v tomto období také v odvětví *Velkoobchod, maloobchod a opravy* (nárůst o 48 tisíc osob, tedy necelých 8 %) a rovněž v odvětví *Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti* (nárůst o 46 tisíc osob, tedy téměř 16 %). Mezi rostoucí odvětví dále patří i odvětví *Peněžnictví a pojišťovnictví* (růst o 35 tisíc osob, tedy o téměř 36 %), *Ostatní služby* (růst o 34 tisíc osob, tedy o téměř 19 %), *Školství* (růst o 24 tisíc osob, tedy o 8 %), *Výroba pryžových a plastových výrobků* (růst o 19 tisíc osob, tedy o více než 34 %), *Ubytování a stravování* (růst o 17 tisíc osob, tedy o 11 %), *Výroba kovů a kovodělných výrobků* (růst o 17 tisíc osob, tedy o necelých 8 %) a také *Výroba elektrických a optických přístrojů* (růst o 13 tisíc osob, tedy o 10 %). V žádném dalším odvětví nedošlo ke zvýšení počtu zaměstnaných osob.

Naopak nejvíce se zaměstnanost v ČR od roku 2000 snížila v odvětví *Textilní, oděvní a kožedělný průmysl*. V tomto odvětví se snížil počet zaměstnaných o 95 tisíc a v roce 2012 tak v tomto odvětví pracovala již jen dvě pětiny osob v porovnání s rokem 2000. Obrovský propad v počtu zaměstnaných postihl také *Zemědělství, lesnictví a rybolov*. Počet zaměstnaných v tomto odvětví klesl o 72 tisíc, což je oproti roku 2000 pokles o 30 %. Podle ATOKu má však odvětví *Textilní, oděvní a kožedělný průmysl* již to nejhorší zřejmě za sebou a v příštích letech by již situace v tomto odvětví nemusela být tak pesimistická.

Textilky vstávají z popela a zvyšují tržby

Tržby tuzemských výrobců textilu a oděvů za rok 2012 pravděpodobně překročí částku 47 miliard korun. Meziročně to bude jen mírné zvýšení asi o procento, půjde však stále o nejlepší výsledek za poslední tři roky. Vyplývá to z aktuálních statistik Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu (ATOK).

„Náš průmysl procházel v minulých letech restrukturalizací a je možné říci, že se vyčistil. Zůstaly jen firmy, které mají potenciál růstu," uvedl výkonný ředitel asociace Jiří Česal. Na dno si odvětví sáhlo v roce 2009, kdy firmy v oboru utržily 40 miliard korun. Českým producentům podle Česala nahrává nasycenost levným asijským zbožím. Lidé začínají častěji vyhledávat kvalitní domácí produkci. Kromě tradiční textilní výroby spojené s odíváním se ale domácím firmám daří hlavně v produkci technických textilií, v čemž vyniká největší česká textilka Juta. „Potenciál je i v nanotechnologiích," poznamenal šéf ATOK.

Rizikem pro český textilní a oděvní průmysl zůstává dění v eurozóně, do níž směřuje velká část jeho výrobků. Podniky se proto chystají na hledání nových trhů, dodal šéf asociace. Mistrem v průniku na netradiční trhy je z tuzemských textilek broumovská Veba, která většinu produkce vyváží do západní Afriky.

Samotná produkce textilek, jež táhne celé odvětví, činila od loňského ledna do listopadu 37,2 miliardy korun, o dvě procenta více než za rok 2011. Stejně se zhruba na šest miliard zvýšily výnosy oděvní části sektoru. Kožedělné firmy naopak vykázaly dvouprocentní snížení tržeb na necelé čtyři miliardy korun. Symbolem úpadku někdejší slávy textilního a oděvního průmyslu je krach OP Prostějov. Firma, jež mívala kolem deseti tisíc zaměstnanců, je od roku 2010 v konkurzu.

S jejím dědictvím se však pojí také čerstvý příběh, jenž naopak může být symbolem zmrtvýchvstání tuzemského odvětví. Švédská společnost Cavaliere totiž koupila bývalý závod OP Prostějov v Jeseníku a nyní začíná nabírat švadleny. S tamní textilkou mají Švédové nemalé plány. Podle informací v médiích chtějí do Česka přesunout výrobu ze Slovenska a část produkce z Turecka.

Zdroj: E15.cz/Zprávy, 30.1.2013.

Mezi další odvětví, ve kterých došlo v ČR od roku 2000 k výraznému poklesu zaměstnaných osob, patří odvětví z primárního a sekundárního sektoru. Jedná se o *Výrobu a opravy strojů a zařízení*, kde došlo ke snížení počtu zaměstnaných o více než 35 tisíc osob, tedy o 24 % a dále pak o odvětví *Veřejná správa a obrana, Těžební průmysl a Výroba ostatních nekovových minerálních výrobků*. V těchto odvětvích se pokles pohyboval kolem 30 tisíc osob.

2.2 Vývoj profesní struktury zaměstnanosti

Odvětvová struktura zaměstnaných osob má silný vztah i s profesní strukturou zaměstnaných.

Následující tabulka ukazuje 15 skupin povolání, které byly v ČR v roce 2012 nejpočetnější. Zároveň ukazuje, kolik osob v dané skupině povolání bylo v témže roce zaměstnáno v EU27.

Profesní skupina	Počet zaměstnaných (v tis.)		Podíl na profesní skupině	
	ČR	EU27	ČR	EU27
Řemeslníci a opraváři	854	24 763	17,6%	12,1%
Pracovníci ve službách a prodeji	735	36 116	15,1%	17,7%
Obsluha strojů a zařízení, montéři	671	15 045	13,8%	7,4%
Úředníci	452	20 002	9,3%	9,8%
Odborná administrativa	346	12 242	7,1%	6,0%
Technici	286	7 669	5,9%	3,7%
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	262	18 608	5,4%	9,1%
Řídící pracovníci - manažeři	253	11 605	5,2%	5,7%
Učitelé	199	9 434	4,1%	4,6%
Finanční a personální odborníci	97	6 689	2,0%	3,3%
Zdravotní sestry	83	4 590	1,7%	2,2%
Inženýři - technici	81	5 381	1,7%	2,6%
Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	69	8 729	1,4%	4,3%
Technici v oblasti informačních a komunikačních technologií	67	1 290	1,4%	0,6%
Lékaři a zdravotní specialisté	59	3 806	1,2%	1,9%

Vysněné povolání uchazečů o práci je.... Úředník

Poměrně přízemní přání mají lidé, kteří si shánějí práci prostřednictvím pracovních portálů. Ze statistiky Profesia.cz vyplývá, že každý čtvrtý člověk, který si hledá nové zaměstnání, by chtěl pracovat jako administrativní pracovník nebo referent.

Týká se to dokonce vysokoškolsky vzdělaných lidí. Průzkum v rámci veletrhu Profesia days zveřejnila ředitelka společnosti Profesia Ivana Molnárová. "Pozici uvádějí lidé velmi často i proto, že k jejímu obsazení člověk nepotřebuje specifické znalosti nebo dovednosti," uvedla Molnárová.

Dalšími nejčastěji hledanými pozicemi jsou prodavač, asistent a recepční. Zájem o ně má shodně 17 procent lidí.

Z pěti nejčastěji vysokoškoláky uváděných pozic hned tři nevyžadují vysokoškolské vzdělání. Kromě administrativního pracovníka (28 procent) je to ještě asistent a office manager. Výjimkou je práce projektového manažera a učitele, které jsou třetí, respektive pátou nejžádanější pozicí.

Každý devátý chce být skladníkem

U lidí se středoškolským vzděláním s maturitou deklaruje zájem o místo administrativního pracovníka 41 procent lidí. Následují pozice sekretářky, asistenta, recepční a telefonického operátora. Stejně žádané je také místo skladníka.

Průzkum Profesie ukázal, že s přibývajícím věkem lidé dávají přednost spíše manuálním než administrativním pozicím. Přesun zájmu začíná okolo 40 let věku. "Bohužel to může souviset se dvěma skutečnostmi, a sice s tím, že u manuálních pozic není třeba si osvojovat žádné další dovednosti, a také s tím, že manuální práce na rozdíl do administrativních nekladou požadavky například na počítačové a jazykové znalosti," uvedla Molnárová.

Například pozice dělníka tak nepatří mezi pět nejhledanějších míst u lidí do věku 34 let, ale ve věku nad 35 let je již třetí nejžádanější a ve svých inzerátech se o ni uchází 16 procent lidí.

Zdroj: Aktuálně.cz, 19. 10. 2011.

Následující dvě tabulky ukazují, jaké skupiny povolání rostly v ČR a v EU27 nejvíce, nejrychleji a naopak nejméně či nejpomaleji.

		ČR		
		počet zaměstnaných (v tis.)		změna
		2000	2012	2000-2012
Nejvíce rostoucí skupiny povolání	Pracovníci ve službách a prodeji	597	735	138
	Úředníci	377	452	75
	Obsluha strojů a zařízení, montéři	622	671	49
	Odborná administrativa	319	346	27
	Technici	258	286	27
Nejvíce klesající skupiny povolání	Odborníci ve společenských vědách	47	32	-14
	Řídící pracovníci - manažeři	276	253	-23
	Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	96	69	-26
	Řemeslníci a opraváři	952	854	-97
	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	364	262	-101
Nejrychleji rostoucí skupiny povolání	Sociální a právní odborní pracovníci	8	29	247,4%
	Odborní pracovníci v oblasti kultury	12	22	94,5%
	Sportovci, trenéři	6	10	79,1%
	Laboranti, zdravotníci	29	50	73,6%
	Vysokoškoští pedagogové	14	21	50,5%
Nejrychleji klesající skupiny povolání	Policejní inspektoři a vyšetřovatelé (včetně vedení Celní správy)	41	34	-17,6%
	Vědci a odborníci v přírodních vědách a matematice	29	24	-18,2%
	Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	96	69	-27,6%
	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	364	262	-27,9%
	Odborníci ve společenských vědách	47	32	-30,5%

Rozdíly mezi zastoupením jednotlivých skupin povolání jsou samozřejmě nejen mezi ČR a EU27 jako celkem, ale poměrně značné rozdíly jsou i mezi jednotlivými zeměmi.

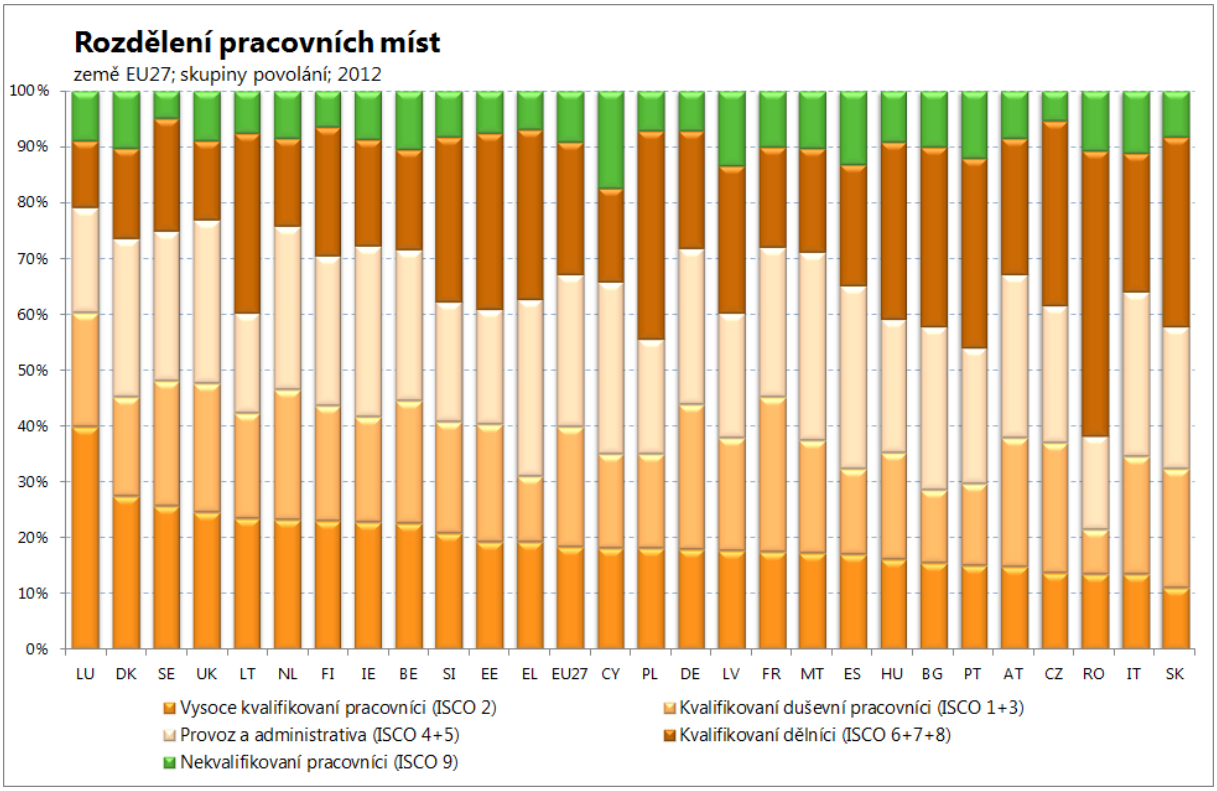

Podle zastoupení jednotlivých skupin povolání lze země rozdělit do několika skupin. Jednou skupinou jsou země, kde je vysoký podíl nekvalifikovaných dělníků. Jedná se o Kypr, Španělsko, Lotyšsko, Portugalsko a Itálii. Ve všech těchto zemích tvoří nekvalifikovaní dělníci více než 11 % ze všech zaměstnaných osob. Naopak v české republice a Švédsku to je méně než 6 % zaměstnaných.

Vysoký podíl kvalifikovaných dělníků je v Rumunsku, Polsku, Portugalsku, na Slovensku a také v České republice. Ve všech těchto zemích tvoří kvalifikovaní dělníci více než jednu třetinu všech zaměstnaných osob (v Rumunsku dokonce více než polovinu). Zatímco v České republice a na Slovensku tvoří většinu této skupiny osoby patřící do profesních skupin ISCO 7 (Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé a opraváři) a ISCO 8 (Obsluha strojů a zařízení), v ostatních zmíněných zemích převažují osoby ze skupiny ISCO 6 (Kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví).

Země se lze dělit i podle různého podílu vysoce kvalifikovaných pracovníků. Ti mají nejvyšší podíl v Lucembursku, kde jejich podíl na celkové zaměstnanosti dosahuje téměř 40 %. V dalších zemích, jako je Dánsko, Švédsko, Spojené království, Litva, Nizozemí, Finsko, Irsko nebo Belgie, tvoří zhruba čtvrtinu všech zaměstnaných. Naopak v Rakousku, Portugalsku, České republice, Rumunsku, Itálii či na Slovensku patří do této skupiny méně než 15 % zaměstnaných.

2.3 Vývoj vzdělanostní struktury zaměstnanosti

Vzdělanostní struktura zaměstnaných v České republice se od roku 2000 výrazně pozměnila. Zatímco v roce 2000 bylo mezi zaměstnanými v ČR téměř 2,1 milionu (tedy více než 44 %) osob se středním vzděláním bez maturity, v roce 2012 jich bylo o 273 tisíc méně a jejich podíl tak poklesl na 37 %. O více než 170 tisíc se od roku 2000 snížil také počet zaměstnaných osob se základním vzděláním a bez vzdělání. V roce 2012 jich bylo v ČR zaměstnáno již pouze necelých 212 tisíc a tyto osoby tak tvořily jen necelých 4,5 % ze všech zaměstnaných. To je téměř o 4 procentní body méně než v roce 2000. Mezi zaměstnanými se naopak zvýšil podíl i počet více vzdělaných osob. Těch se středním maturitním vzděláním bylo v roce 2012 mezi zaměstnanými téměř 1,9 milionu (tedy zhruba stejně jako osob s nematuritním středním vzděláním) a jejich podíl na celkové zaměstnanosti činil téměř 37,5 %. Osob s terciárním vzděláním bylo v roce 2012 zaměstnáno přes 1 milion, tedy více než 21 % zaměstnaných.

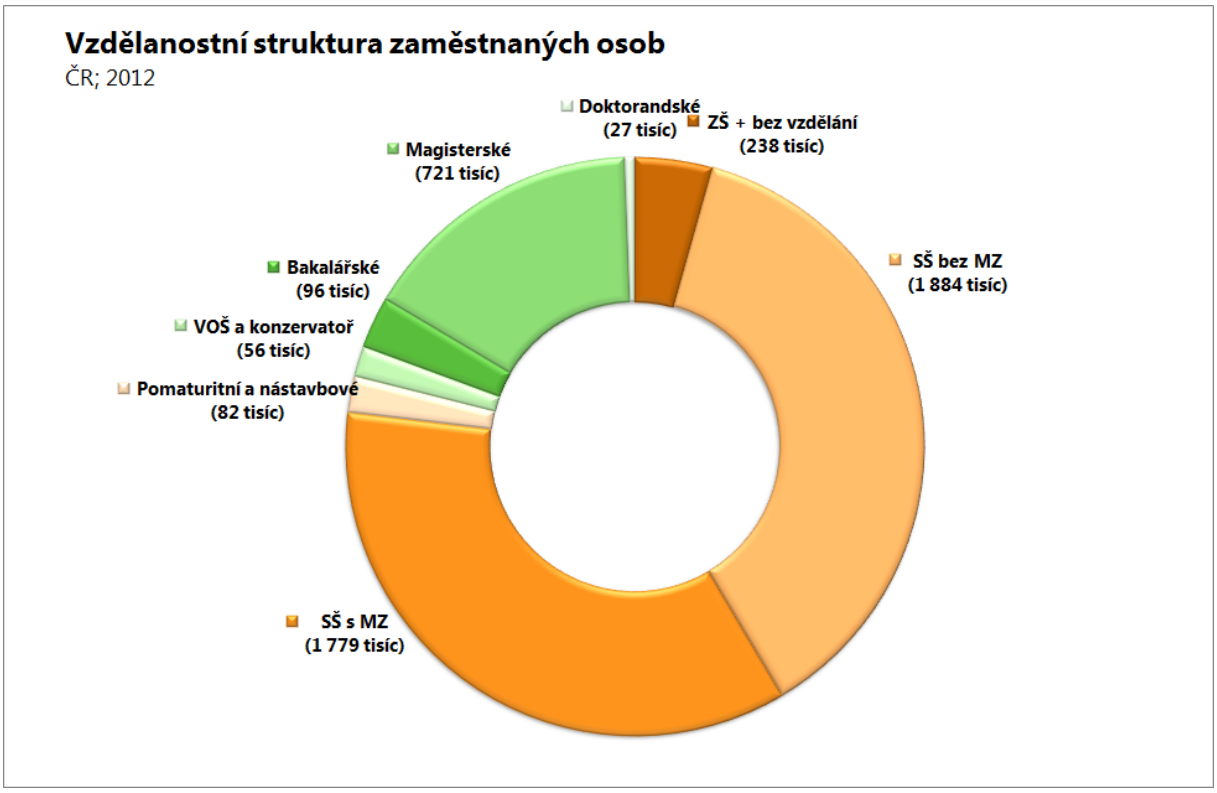

Poznámka: MZ znamená maturitní zkouška

Na tom, zda je pokles počtu zaměstnaných osob se středoškolským nematuritním vzděláním dostatečný či nikoliv, se nemůže stále mnoho odborníků shodnout. Tuzemské podniky podle průzkumů Hospodářské komory stále více trápí nedostatek absolventů učilišť a pracovníků s technickým vzděláním. Vzhledem k předpokládanému demografickému vývoji bude tento trend dále pokračovat. Toto tvrzení podniků je však v rozporu s výsledky prezentované studie firmy Scio. Podle ní naopak nenajdou v budoucnu absolventi učilišť, jejichž počet chce ministerstvo školství zvyšovat, práci, a budoucnost mají hlavně gymnázia a střední školy. Autoři

studie Scio tvrdí, že v souvislosti s rychlým rozvojem ve všech odvětvích nebudou v příštích letech tak důležité znalosti nabyté ve škole, ale spíš schopnost rychle se učit novým věcem, znalost jazyků, počítačové dovednosti a širší všeobecný základ. Takové znalosti přitom poskytují hlavně gymnázia a střední školy, na učilištích se učí hlavně odborné věci. Do budoucna se zřejmě bude manuální výroba přesouvat do méně rozvinutých zemí a dobré uplatnění najde ten, kdo se dokáže rychle učit novým věcem. Proti závěrům zveřejněné studie firmy Scio se však postavil také Svaz průmyslu a dopravy, který naopak tvrdí, že učňovské školství kolabuje a je třeba ho oživit. Pokud se tak nestane, hrozí podle něj řadě firem existenční problémy z důvodu nedostatku odborně vzdělaných zaměstnanců. Odkazuje se přitom na šetření mezi 1 600 členskými firmami a závěry řady kulatých stolů, které pořádal.

Vysoká škola zvýší plat v průměru o zhruba 6000 Kč měsíčně

Vysoká škola zvýší plat v průměru o zhruba 6000 Kč měsíčně. Zatímco absolvent vysoké školy vydělá průměrně 22 712 Kč, absolvent střední školy s maturitou vydělá podle průzkumu Platy.cz společnosti Profesia 16 624 Kč. Za poslední čtyři roky se rozdíl mezi jejich příjmy o několik set korun zvětšil.

Hrubý měsíční příjem absolventů vysokých škol stoupl za poslední čtyři roky o pět procent, tedy o 1031 korun. Hrubý měsíční plat absolventů středních škol stoupl o tři procenta (479 Kč).

Největší rozdíl v platech mezi absolventy podle úrovně vzdělání je u lidí, kteří pracují v obchodě. Absolvent, který vystudoval vysokou školu, vydělá na pozici pro něj vhodné v kategorii obchod v průměru 24 707 korun měsíčně. Absolvent střední školy s maturitou na obchodní pozici se svou kvalifikací má plat v průměru měsíčně 13 533 Kč.

Na ukončeném vzdělání závisí, jakou pracovní pozici člověk v obchodě zastává. Typická místa v obchodě pro lidi s vysokoškolským vzděláním druhého stupně jsou account manager (vedoucí řízení prodeje a vztahů se zákazníky), obchodní analytik nebo obchodní referent. Mezi pozice typické v obchodě pro lidi se středoškolským vzděláním s maturitou patří například nákupčí, prodavač, vedoucí prodejny nebo provozu.

Podobná situace, jako je s platy absolventů v Česku, je také na Slovensku. Absolventi vysokých škol tam vydělávají proti absolventům středných škol o 39 procent více. V průměru absolvent vysoké školy na Slovensku vydělá v přepočtu 19 254 Kč a absolvent střední školy s maturitou 13 844 korun.

Zdroj: ČTK, 29. 05. 2012.

2.4 Oborová struktura zaměstnaných v ČR

Při pohledu podle oboru vzdělání bylo mezi zaměstnanými osobami v ČR v roce 2012 nejvíce těch, kteří v minulosti absolvovali některý z technických oborů vzdělání. Tyto osoby tvoří více než 44 % všech zaměstnaných. Oproti roku 2000 se však jejich podíl snížil o 4,3 procentního bodu. Tři pětiny osob s tímto oborem vzděláním mají vystudovanou střední školu bez maturitní zkoušky, 30 % má středoškolské maturitní vzdělání a 10 % z nich terciární vzdělání.

Druhou nejvíce zastoupenou oborovou skupinou jsou osoby s ekonomickými obory. Ty mají mezi zaměstnanými podíl více než 16 %. Něco málo přes 8 % tvoří mezi zaměstnanými v ČR osoby se všeobecným vzděláním a těsně pod 6 % osoby s obory v oblasti osobních služeb a také se zdravotnickými obory. Podíl osob s obory osobních služeb se od roku 2000 zvýšil o více než 2 procentní body a šlo o nejvyšší nárůst mezi všemi oborovými skupinami.

Při detailním pohledu na oborové skupiny vzdělání se ukáže, že největší část, 14 %, zaměstnaných osob v ČR, vystudovala strojírenské obory studia. Následují všeobecné vzdělávací programy a dále pak obory stavebnictví, elektřina, ekonomie a motorová vozidla. S výjimkou všeobecných vzdělávacích programů a ekonomie se jedná o obory, ve kterých převažují osoby se středoškolským nematuritním vzděláním (v těchto čtyřech oborových skupinách tvoří v průměru 60 %). Osoby se středoškolským maturitním vzděláním mají v těchto největších vzdělanostních skupinách v průměru podíl 30 % a s terciárním vzděláním 10 %. Naopak z osob s oborem studia ekonomie má zhruba jedna polovina středoškolské maturitní vzdělání a druhá terciární vzdělání.

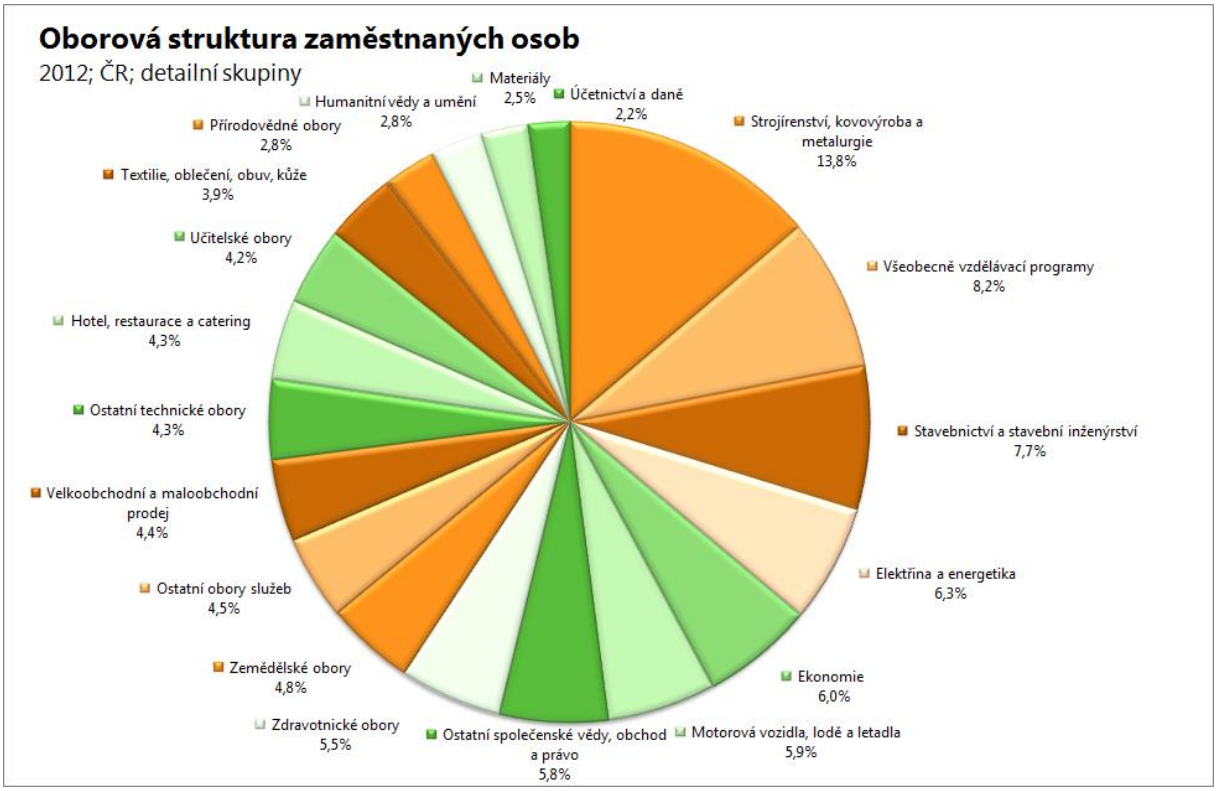

Při kombinaci stupně a oboru vzdělání jsou v ČR mezi zaměstnanými nejvíce osoby se středoškolským vzděláním bez maturity s technickým oborem vzdělání. Těchto osob bylo v roce 2012 mezi zaměstnanými v ČR téměř 1,3 milionu a tvoří tak téměř 26,5 % všech zaměstnaných. Dalších téměř 650 tisíc osob, tedy 13,3 % ze všech zaměstnaných, tvoří osoby rovněž s technickým oborem vzděláním, ale se středoškolským vzděláním s maturitou. Třetí největší skupinou jsou osoby

s maturitním vzděláním v oblasti ekonomie. Těch bylo v roce 2012 v ČR zaměstnáno 398 tisíc a tvořily tak více než 8 % všech zaměstnaných.

Maturanti mají zájem o humanitní vědy, firmy potřebují techniky

Zájem maturantů o vysoké školy se zcela míjí s požadavky firem na trhu práce. Zatímco zaměstnavatelé potřebují techniky a vývojáře, studenti upřednostňují ekonomii a humanitní obory. Jen desetina z nich má vážný zájem o technické obory a informatiku. Firmy však hledají 44 procent zaměstnanců s tímto vzděláním. Vyplývá to z analýzy pracovního portálu Jobs.cz.

Podle analýzy chování více než 80.000 návštěvníků sekce Vysoké školy, kterou portál obsahuje a která zahrnuje přehled možností vysokoškolského studia v České republice, zájmu letošních maturantů vévodí s 19,5 procenty obory typu ekonomie a management těsně následované humanitními a společenskými vědami. Informace o nich si vyhledávalo 18,3 procenta návštěvníků serveru. Na třetím místě je s 9,7 procenta technika a informatika, s 9,4 procenta následují medicína a farmacie a po 9,1 procenta mají obory zaměřené na právo a veřejnou správu a na učitelství a sport. Přírodní vědy zajímaly 5,6 procenta a zemědělství a veterinu 3,7 procenta návštěvníků sekce. "V současnosti dokončujeme analýzu toho, jak si (maturanti) podávali přihlášky do dalšího studia a tam jsou výsledky podobné," řekl ČTK Tomáš Ervín Dombrovský, mluvčí společnosti LMC, která portál provozuje.

Potřeba technických profesí je přitom v ČR značná a neustále posiluje. Na počátku února se technických pozic týkalo celkem 44 procent poptávky evidované na portálu Jobs.cz. V těchto oborech přitom na jeden inzerát reaguje v průměru pouze 11 uchazečů o práci, zatímco v netechnických oborech firmy dostávají více než 41 reakcí na každou nabídku práce.

"Tento nepoměr je strukturální slabinou české ekonomiky, která trápí mnoho tuzemských firem," míní analytik společnosti LMC Ondřej Mysliveček. Dokládají to prý nejen počty inzerovaných volných míst, ale také řada aktivit, které přední zaměstnavatelé v průmyslu cílí na studenty.

Preference středoškoláků se však posouvají jen velmi zvolna. "I letos jsou pro většinu maturantů první volbou především obory s humanitním zaměřením, v nichž je však méně pracovních příležitostí a výrazně vyšší konkurence mezi uchazeči o práci," dodal Mysliveček.

Nedávné šetření mezi 1460 uživateli Jobs.cz přitom ukázalo, že 57 procent lidí muselo najít či si hledá uplatnění, které vůbec nesouvisí s jejich získaným vzděláním. Naopak pouhých 28 procent lidí pracuje či hledá uplatnění v oboru, který vystudovali. Zbylých 15 procent se pohybuje v oborech, které s jejich studiem úzce souvisejí.

Zdroj: ČTK, 16. 02. 2012.

Firmám ve strojírenském klastru chybí 2700 techniků

Pětašedesáti firmám, které jsou sdružené v Národním strojírenském klastru (NSK), chybí celkem 2700 techniků na všech úrovních. Problém je ale nejen v nedostatku absolventů technických škol, ale také v jejich kvalitě. Novinářům to na konferenci Strojírenství Ostrava 2013 řekl prezident klastru, šéf strojírenských Vítkovic Jan Světlík. Cestu vidí v podpoře soukromého technického školství a jeho zrovnoprávnění se státními školami.

Vítkovice zřizují vlastní střední školu, která ročně bere přes 500 žáků. Vítkovická škola, ačkoliv soukromá, školné nevybírá, neboť o technické obory je menší zájem a školné by podle Světlíka například mohlo rodiče dětí odradit.

Podle Světlíka je potřeba zlepšit také kvalitu technických škol. "Absolvent technické školy neznamená, že je to zaměstnatelný technik, a to je ten problém, že kvalita těch škol je velmi rozdílná, velmi komplikovaná. Existuje tady určitá průměrnost a podprůměrnost a tu je třeba teď začít odstraňovat," řekl Světlík.

Firmám chybějí na dělnických místech hlavně obráběči, svářeči a zámečníci a na technických pozicích konstruktéři, technologové a projektanti.

Zdroj: ČTK, 23.04.2013.

Informační technologie jsou oborem se zlatým dnem

Absolventi vysokých škol mají po promoci stále větší problém najít uplatnění odpovídající jejich kvalifikaci a někteří končí na úřadech práce. Jedním z mála studijních oborů, jehož absolventi nemají nejmenší problém s uplatněním v praxi, jsou informační technologie.

Podle Petry Vučičové, z firmy Confidence Human Capital, která se zabývá vyhledáváním středního managementu a specialistů, je největší zájem v oblasti IT o klíčové specialisty na nové technologie, například cloudová řešení, architekty a manažery informačních sítí, ale i softwarové vývojáře. Velká poptávka je rovněž po obchodnících na všech úrovních, zejména po těch, kteří jsou schopni přinést firmám zakázky.

Není tajemstvím, že platy v oblasti IT jsou vysoce nadstandardní. Platy hardwarových i softwarových specialistů jsou přibližně o 30-40% vyšší než u ostatních absolventů, na manažerských pozicích patří společně s finančnictvím nebo farmacií k těm úplně nejvyšším.

Zdroj: Novinky.cz, 11.03.2013.

3 Projekce změn struktury pracovních míst v ČR do roku 2020

3.1 Výchozí předpoklady projekce

Vytvářet projekci změn na trhu práce do roku 2020 v ČR není po uplynulé finanční krizi vůbec jednoduché. Lze jen stěží odhadnout, jak rychle se jednotlivé ekonomiky budou zvedat zpět na úroveň před krizí. Stejně tak je velice obtížné odhadovat, jak nakonec dopadnou aktuální krize v některých akutně ohrožených ekonomikách Evropy (především Řecko, ale také Irsko či Belgie a v brzké době možná i Španělsko, Itálie či další).

V tuto chvíli se dá sestavit velké množství budoucích scénářů vývoje Evropského (a tím ovlivněného i českého) trhu práce od těch nejvíce optimistických (rychlá obnova ekonomik a silný ekonomický růst) až po ty nejvíce pesimistické (rozpad eurozóny, krach některých evropských ekonomik, přesun globálních trendů v poptávce a produkce na východ a na Evropu tak v této situaci „zbyde v ruce jen krátká slámka“).

Autoři této studie jsou však mírní optimisté a tak vycházeli ze spíše optimistických než pesimistických scénářů.

Následující tabulka ukazuje srovnání vývoje průměrné roční změny v ČR několika makroekonomických ukazatelů. Porovnává předchozí vývoj mezi roky 2000-2012 a očekávaný vývoj v letech 2012-2020.

	Průměrná roční změna v ČR	
	2000-2012	2012-2020
Export	9,4%	4,1%
Import	8,7%	4,3%
Investice	2,1%	4,8%
Objem produkce	4,2%	2,3%
Objem přidané hodnoty	2,9%	3,0%
Produktivita práce	2,5%	2,7%
Výdaje na vědu a výzkum	-2,6%	3,1%

3.2 Celková projekce trhu práce ČR

Do roku 2020 se v ČR očekává mírné zvýšení počtu pracovních míst. V porovnání s rokem 2012 bude zvýšení činit asi 3,3 %, tedy přibližně 165 tisíc pracovních míst. Neznamená to však, že v následujících letech bude na trhu práce potřeba obsadit pouze tato nová pracovní místa, neboť se vlastně jedná pouze o výsledné saldo mezi počtem na jedné straně nově vzniklých a na straně druhé zrušených pracovních míst. Kromě samotného pohybu (mobility) pracovníků (pracovní síly) mezi jednotlivými pracovními místy na pracovním trhu (včetně přechodu do a z nezaměstnanosti), bude potřeba obsadit i pracovní místa uvolněná osobami, které odejdou z trhu práce, například do důchodu[6], či jsou uvolněna z jiných důvodů (např. péče o rodinného příslušníka a další důvody ekonomické neaktivity, odchod za prací do zahraničí, úmrtí apod.). V české ekonomice se každoročně z těchto důvodů uvolní přibližně 2,5 % všech pracovních míst. Mezi roky 2012 – 2020 by se proto na trhu práce v ČR mohlo uvolnit až 1milion pracovních míst, která bude potenciálně rovněž třeba znovu obsadit, především absolventy vzdělávací soustavy. Je to podstatně více než výsledné saldo počtu nově vzniklých a zrušených pracovních míst. Skutečný počet uvolněných míst však bude v reálu nižší. Některá zaniknou díky technologickému pokroku a tudíž i zvyšující se produktivitě práce. Dalším vlivem může být zvýšení věku odchodu do důchodu. Projevovat se zároveň bude i zvyšující se podíl zaměstnaných osob v důchodovém věku. Poskytnout v současné chvíli seriózní a přesnější odhad počtu uvolněných pracovních míst v příštích 8 letech je tedy velice problematické.

[6] Projekce se samozřejmě musí vyrovnávat i s takovými skutečnostmi, jako je na jedné straně posouvání věku odchodu do důchodu v příštích deseti letech a prodlužování pracovní aktivity části důchodců (pracující důchodci), ale na straně druhé také měnící se vývoj počtu osob odcházejících do předčasného důchodu.

Češi začnou brzy přirozeně vymírat, spásou jsou migranti

Česká republika zaznamenala poprvé po deseti letech pokles v počtu obyvatel. V roce 2011 se snížil meziročně o 28 567 na 10, 504 miliónu. Češi tak začnou brzy přirozeně vymírat. Výsledky Českého statistického úřadu (ČSÚ) ukazují, že hlavní příčinou je pokles počtu narozených dětí, a tento trend bude do budoucna nejspíš pokračovat. Naopak hlavní část celkového přírůstku připadá stále více na zahraniční migraci.

Naposledy byl celkový přírůstek záporný v roce 2002, od roku 2003 pak až do loňska množství obyvatel v Česku nepřetržitě stoupalo. Podle posledního průzkumu činil přirozený přírůstek v roce 2011 zhruba 1800 lidí. Přitom se ale loni narodilo o 8,5 tisíce méně dětí (108,7 tisíce) než v předešlém roce. Potvrzuje se tak stále snižující se počet narozených dětí. „Počty narozených dětí klesaly již tři roky za sebou od roku 2008, kdy vrcholila nedávná vlna zvýšené porodnosti.

Ovšem pokles v roce 2011 byl výrazně vyšší než za předchozí dva roky dohromady," stojí ve zprávě ČSÚ.

"Přirozený přírůstek se v příštích letech výrazně sníží a dostane se zřejmě do záporných čísel. Očekáváme, že počet narozených bude nižší než počet zemřelých, takže začneme přirozeně vymírat," řekla ČTK vedoucí oddělení demografie ČSÚ Terezie Štyglerová. Situaci podle ní může ovlivnit příchod migrantů. Těch přišlo do Česka v loňském roce o 1241 víc než v roce 2010 a migrace se tak z 90 procent podílela na celkovém přírůstku obyvatel Česka.

Podle údajů z Informačního systému evidence obyvatel ministerstva vnitra přibylo díky zahraniční migraci v loňském roce 16,9 tisíce obyvatel, přičemž 22,6 tisíce osob do Česka přišlo ze zahraničí, zatímco 5,7 tisíce bylo vystěhováno. Nepříznivý vývoj signalizuje také pokles v úhrnné plodnosti.

Jedné ženě se v letech 2009 - 2010 narodilo průměrně 1,49 dětí, v roce 2011 klesla tato hodnota na 1,42. Počet zemřelých osob zůstává shodně jako v roce 2010 na hodnotě 106,8 tisíce. Výrazně klesla rozvodovost. Pokračuje i nadále vzrůstající trend dětí narozených mimo manželství, kterých bylo v roce 2010 40,3 procenta. Za loňský rok se takových dětí narodilo celkem 45,6 tisíc, tedy 41,8 procenta všech dětí. Průměrný věk matek při porodu se přitom nepatrně zvýšil na 29,7 let.

Pokles je možné vysledovat také v počtu sezdaných lidí. V roce 2011 bylo uzavřeno celkem 45,1 tisíce manželství, tedy lze mluvit o poklesu o 1,6 tisíce oproti předešlému roku. „Šlo o další úbytek uzavíraných manželství související jak s úbytkem sňatku schopného obyvatelstva, tak i s dalším poklesem intenzity sňatečnosti a pokračujícího odkládání vstupu do manželství do pozdějšího věku," uvedl úřad.

Naproti tomu ubylo i rozvodů, a to oproti roku 2010 o 2,7 tisíce. Za rok 2011 bylo rozvedeno celkem 28,1 tisíce manželství. Podíl manželství končících rozvodem tak klesl z rekordních 50 procent na 46,2 procenta.

Zdroj: Novinky.cz, 13. 03. 2012.

3.3 Projekce odvětví a jejich kvalifikační požadavky

Do roku 2020 se nejrychlejší pokles počtu zaměstnaných očekává v primérním sektoru. Oproti roku 2012 bude v roce 2020 v tomto sektoru o více než 5 %, tedy o 10 tisíc pracovních míst méně. V sekundérním sektoru nastane pokles jen o 0,1 %, tedy necelé 3 tisíce zaměstnaných. V ostatních sektorech české ekonomiky je očekáván nárůst počtu pracovních míst. V terciéru by jich v roce 2020 mělo být o 53 tisíc (tedy o více než 4 %) více než v roce 2012. Ve veřejném kvartéru se počet pracovních míst zvýší o téměř 62 tisíc, tedy o 6 % a v tržním kvartéru o více než 68 tisíc pracovních míst, tedy dokonce o více než 9 %.

Následující tabulka ukazuje ta odvětví, ve kterých jsou v ČR očekávány do roku 2020 největší (v tisících) či nejrychlejší (v procentech) změny.

		ČR		
		počet zaměstnaných (v tis.)		změna
		2012	2020	2012-2020
Nejvíce rostoucí odvětví	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj	640	714	74
	Velkoobchod, maloobchod a opravy	743	789	46
	Školství	290	324	33
	Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti	301	327	26
	Ostatní služby	191	202	11
Nejvíce klesající odvětví	Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl	135	131	-3
	Peněžnictví a pojišťovnictví	87	82	-6
	Zemědělství, lesnictví a rybolov	147	138	-8
	Veřejná správa a obrana	289	280	-9
	Výroba kovů a kovodělných výrobků	215	200	-15
Nejrychleji rostoucí odvětví	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu a výzkum a vývoj	640	714	11,5%
	Školství	290	324	11,5%
	Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti	301	327	8,6%
	Chemický, farmaceutický a rafinérský průmysl	42	45	7,6%
	Velkoobchod, maloobchod a opravy	743	789	6,2%
Nejrychleji klesající odvětví	Těžební průmysl	34	32	-4,2%
	Zemědělství, lesnictví a rybolov	147	138	-5,5%
	Textilní, oděvní a kožedělný průmysl	59	55	-5,7%
	Peněžnictví a pojišťovnictví	87	82	-6,4%
	Výroba kovů a kovodělných výrobků	215	200	-7,1%

Změny v odvětvové struktuře pracovních míst přirozeně ovlivňují kvalifikační požadavky. Dokládá to následující obrázek, který znázorňuje strukturu kvalifikačních

požadavků (stupně kvalifikační náročnosti 1-8) v pěti hlavních sektorech české ekonomiky v letech 2000, 2012 a předpokládanou v roce 2020. Změny v kvalifikační náročnosti pracovních míst, které jsou vidět na úrovni pěti hlavních sektorů, jsou neseny třemi typy změn. První typ vyplývá z měnící se odvětvové struktury v rámci každého z pěti sektorů. Druhý typ změn souvisí se změnami ve struktuře profesí každého odvětví, a konečně třetí typ změn je dán změnami kvalifikační náročnosti uvnitř jednotlivých povolání.

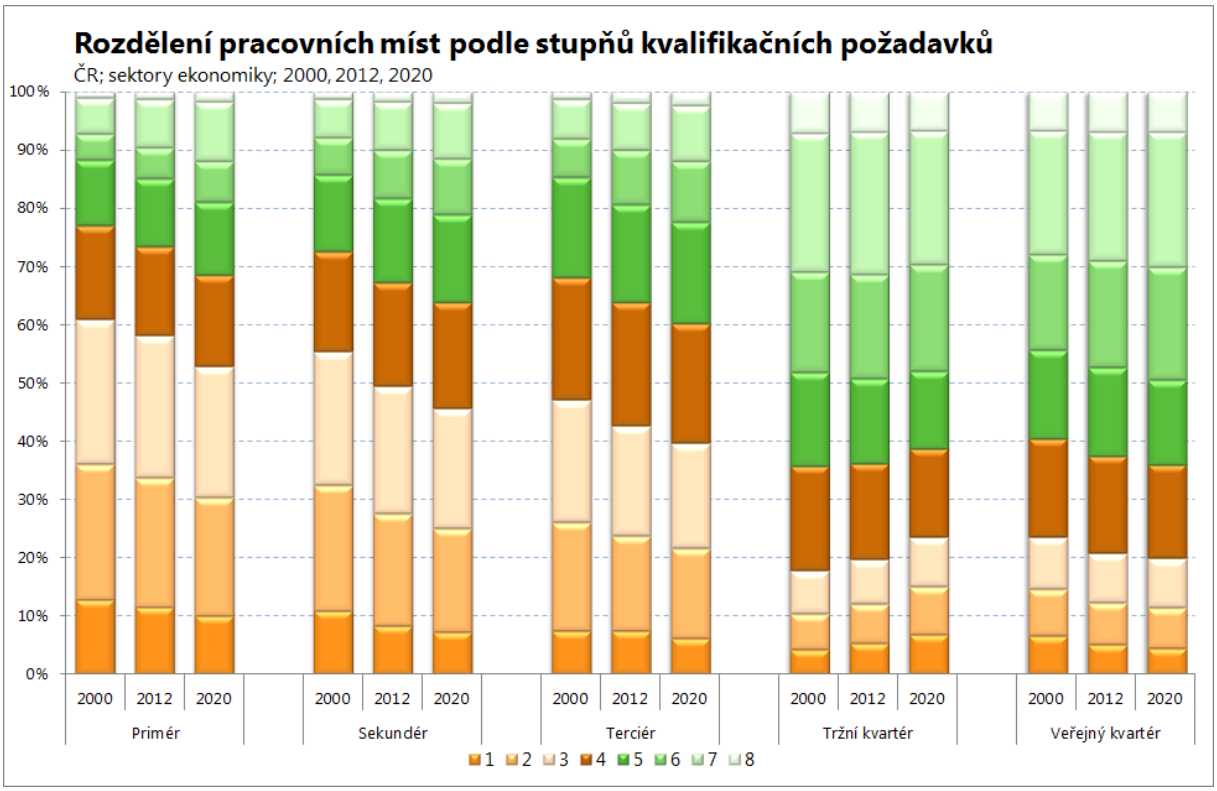

Kvalifikační náročnost roste ve všech pěti sektorech kromě tržního kvartéru. Jeho pokles je způsoben poklesem kvalifikační náročnosti pracovních míst v odvětví *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, služby pro podniky a výzkum a vývoj*. Toto odvětví tvoří téměř 90 % celého tržního kvartéru, proto jeho vývoj výrazně ovlivňuje vývoj celého sektoru. Ke snižování kvalifikační náročnosti v odvětví *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, služby pro podniky a výzkum a vývoj* dochází kvůli poněkud protichůdným změnám v podílu jednotlivých profesí uvnitř odvětví. Do roku 2020 se v něm zvýší podíl některých méně kvalifikačně náročných profesí, souvisejících především s nemovitostmi a pronájmy, jako jsou například *Pracovníci ochrany a ostrahy* (ISCO 516) nebo *Pomocníci, uklízeči a pradláci* (ISCO 913). Naopak se současně sníží podíl některých kvalifikačně náročných povolání, jako například *Vedoucí ředitelé malých podniků a organizací* (ISCO 131) nebo *Vědci a odborníci v oblasti výpočetní techniky* (ISCO 213).

Změny kvalifikační náročnosti lze rovněž vyjádřit váženým průměrem změn průměrné kvalifikační náročnosti pracovních míst v jednotlivých odvětvích. Mezi roky 2012 a 2020 se kvalifikační náročnost zvýší téměř ve všech 24 odvětvích vymezených pro českou projekci, avšak dosti rozdílným tempem. Zatímco například v případě

Chemického, farmaceutického a rafinérského průmyslu nebo *Výrobě pryžových a plastových výrobků* bude tempo růstu kvalifikační náročnosti poměrně vysoké, u odvětví jako je *Ubytování a stravování* nebo *Stavebnictví* bude jen průměrné.

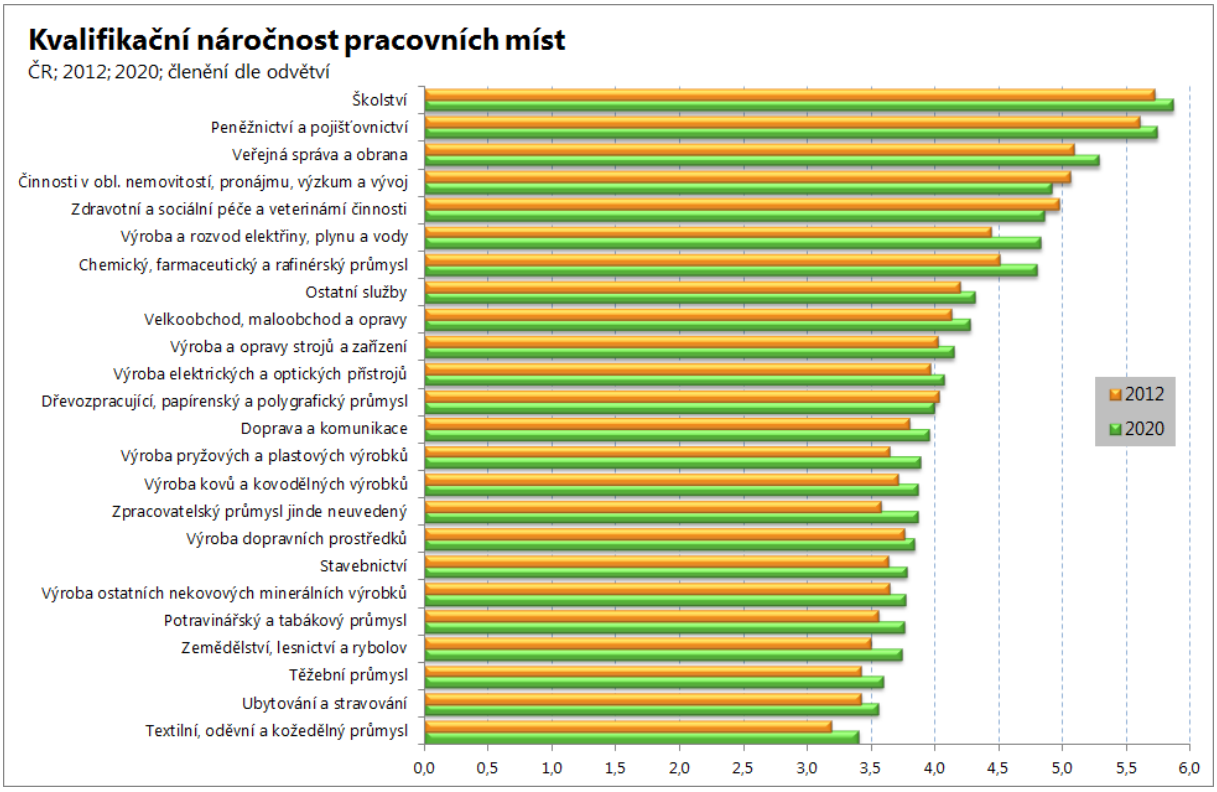

Všeobecný růst kvalifikační náročnosti v odvětvích má však tři výjimky. První z těchto výjimek, tedy odvětvím, kde dojde k poklesu kvalifikační náročnosti, je *Zdravotní a sociální péče a veterinární činnosti*. V něm je pokles způsoben především stále rostoucím podílem pracovních míst spjatých se sociální péčí, jako jsou rehabilitační pracovníci ošetřovatelé či pečovatelé. Souvisí to především se stále se zvyšujícím průměrným věkem celé populace a s tím souvisejícím vyšším podílem starších lidí; je přitom zřejmé, že stárnutí populace bude v tomto směru i v příštích desetiletích určujícím faktorem. Vliv na to však mají také šířeji chápané změny v hodnotových orientacích lidí, jejich životní úrovni a životním stylu. Souhrn těchto faktorů následně vyvolává poptávku právě po zmiňovaných pracovních místech a kvalifikacích. Jejich kvalifikační náročnost však není tak vysoká, jako je tomu u tradičního povolání lékaře. Druhým odvětvím, v němž dojde k mírnému snížení kvalifikační náročnosti pracovních míst, bude právě odvětví *Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, služby pro podniky a výzkum a vývoj*. Vzhledem k tomu, že jde o odvětví, jež tvoří podstatnou část kvartérního tržního sektoru, jsou i důvody poklesu kvalifikační náročnosti obdobné jako u celého sektoru, tedy změna struktury povolání v odvětví. Třetím odvětvím, kde je mezi roky 2012-2020 očekáván pokles kvalifikační náročnosti (i když jen velmi nepatrný) je *Dřevozpracující, papírenský a polygrafický průmysl*. V něm bude ubývat více kvalifikovaných pracovníků než těch méně kvalifikovaných, což povede k mírnému snížení kvalifikační náročnosti celého odvětví.

3.4 Projekce zaměstnaných podle skupiny povolání

Změny ve struktuře odvětví, které nastanou v ekonomice ČR do roku 2020 společně s vnitřní změnou profesních struktur uvnitř jednotlivých odvětví, způsobí samozřejmě změny v počtu zaměstnaných osob v jednotlivých skupinách povolání. Následující tabulka ukazuje skupiny povolání, ve kterých je v ČR do roku 2020 očekávána největší, nejrychlejší a naopak nejmenší či nejpomalejší změna.

		ČR		
		počet zaměstnaných (v tis.)		změna
		2012	2020	2012-2020
Nejvíce rostoucí skupiny povolání	Odborná administrativa	531	665	134
	Technici	321	369	48
	Technici v oblasti informačních a komunikačních technologií	96	119	23
	Učitelé	201	218	17
	Odborníci ve společenských vědách	50	60	9
Nejvíce klesající skupiny povolání	Úředníci	394	375	-19
	Pracovníci ve službách a prodeji	602	581	-21
	Zdravotní sestry	100	79	-21
	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	222	195	-27
	Řemeslníci a opraváři	862	803	-59
Nejrychleji rostoucí skupiny povolání	Sociální a právní odborní pracovníci	20	26	31,0%
	Odborná administrativa	531	665	25,1%
	Technici v oblasti informačních a komunikačních technologií	96	119	23,9%
	Zákonodárci a vyšší státní úředníci	20	24	20,8%
	Odborní pracovníci v oblasti kultury	21	25	19,9%
Nejrychleji klesající skupiny povolání	Řemeslníci a opraváři	862	803	-6,9%
	Inženýři - technici	53	49	-8,6%
	Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	61	55	-10,0%
	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	222	195	-12,1%
	Zdravotní sestry	100	79	-21,4%

Skupiny povolání se od sebe odlišují také různou kvalifikační náročností pracovních míst, které jejich držitelé obsazují.

Rozdíly mezi jednotlivými kvalifikační náročností jednotlivých skupin povolání jsou mnohem větší, než v případě odvětví. Zatímco rozdíl v kvalifikační náročnosti u odvětví s nejvyšší (*Školství*) a nejnižší hodnotou (*Textilní, oděvní a kožedělný průmysl*) činí v ČR zhruba 2,5 bodu, u skupin povolání je rozdíl mezi skupinou s nejvyšší (*Právníci, advokáti, notáři*) a nejnižší hodnotou (*Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci*) více než 5 bodů, tedy dvojnásobný než v případě odvětví. Naopak u skupin povolání je mnohem menší změna kvalifikační náročnosti v čase. Zatímco kvalifikační náročnost odvětví se v letech 2012-2020 změnila v průměru o 0,17 bodu, u skupin povolání to bylo jen o 0,04 bodu, tedy výrazně méně. Nemá proto, na rozdíl od odvětví, příliš smysl ukazovat graf se změnami mezi lety 2012-2020. Proto je místo toho zařazen graf, který srovnává kvalifikační náročnost jednotlivých skupin povolání v ČR a v EU27 v roce 2020. Rozdílná úroveň mezi ČR a EU27 ukazuje na odlišné vnímání a požadavky stejných skupin povolání v ČR a v zahraničí.

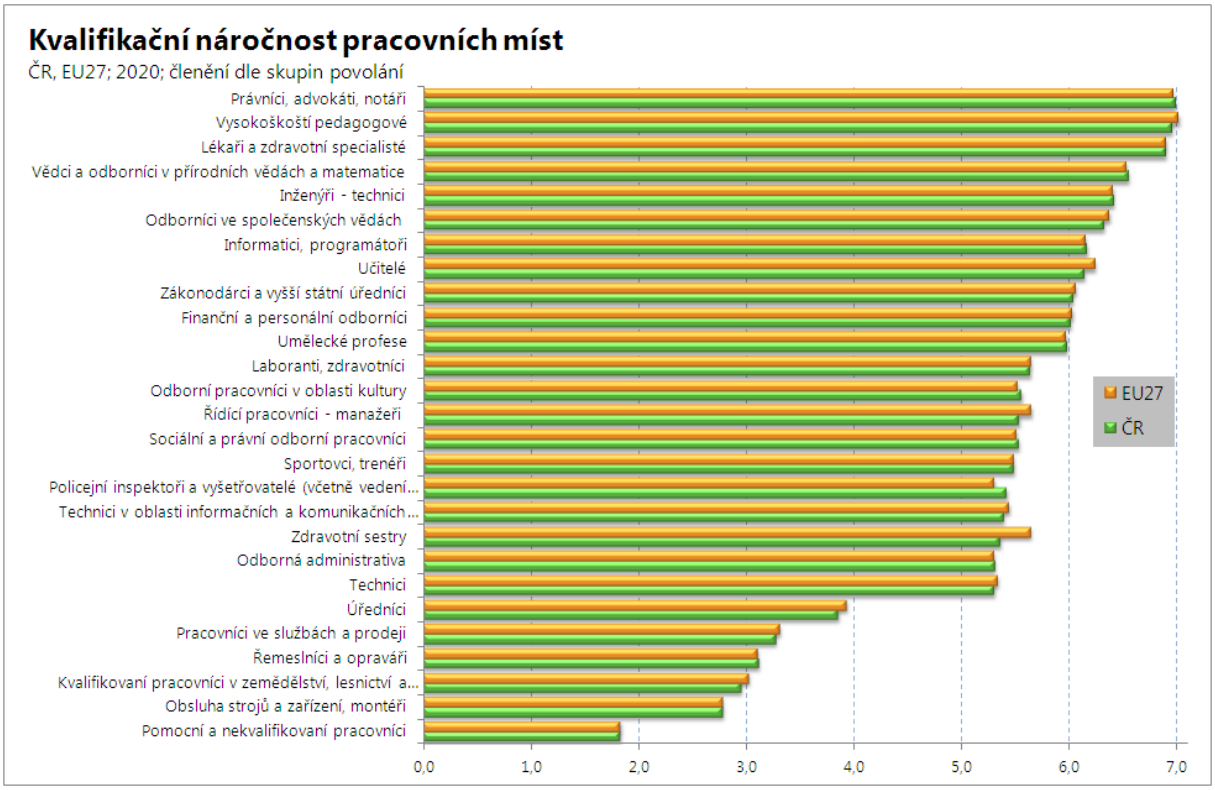

3.5 Celková projekce kvalifikační náročnosti pracovních míst

Nejpřehlednějším způsobem znázornění celkové změny kvalifikační náročnosti pracovních míst, která jsou / budou k dispozici na českém pracovním trhu je použití osmistupňové škály, vyjadřující kvalifikační náročnost souhrnu pracovních míst v celé české ekonomice. Výsledky analýz kvalifikační náročnosti pracovních míst v České republice a jejich projekce do roku 2020 ukazuje následující graf.

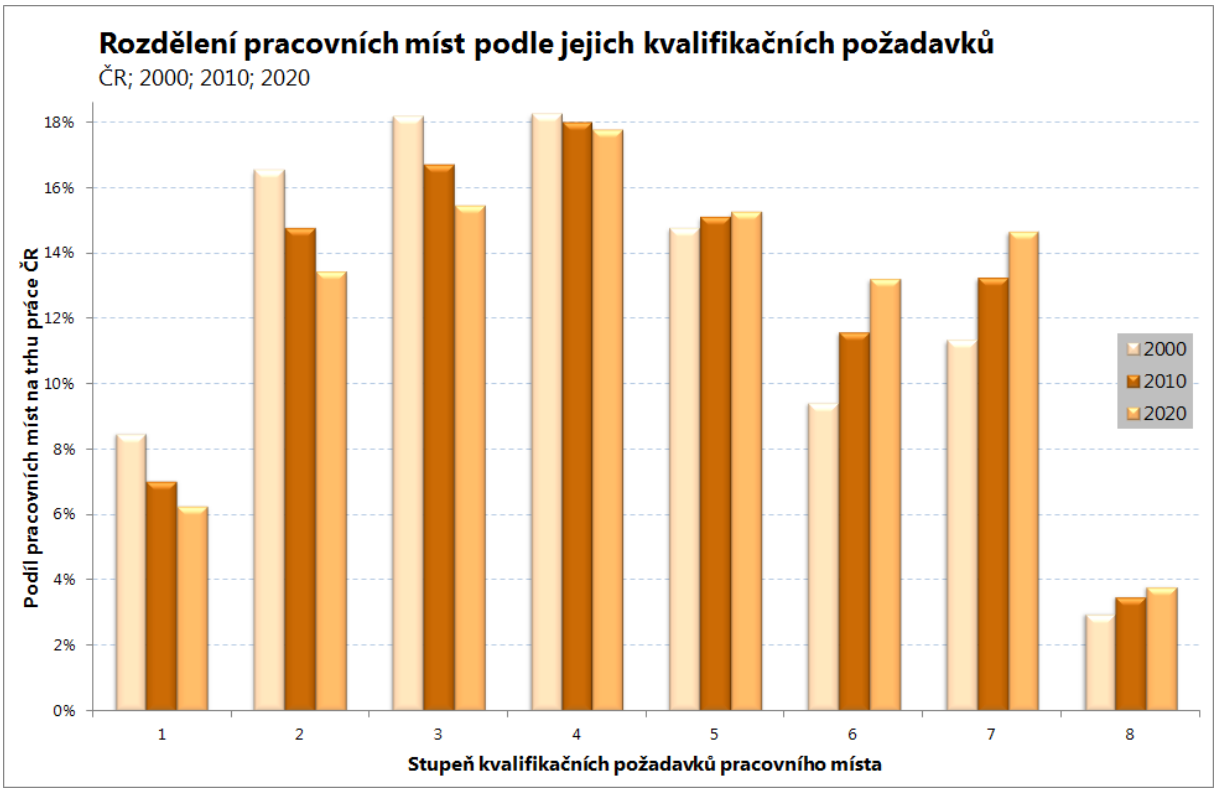

Je zřejmé, že v České republice stále roste podíl kvalifikačně náročnějších pracovních míst a tento trend zůstane zachován i v příštích letech. Mezi roky 2010-2020 se průměrná kvalifikační náročnost pracovních míst v ČR zvýší o 0,15 bodu. Patrný je především vysoký nárůst podílu pracovních míst se stupněm kvalifikační náročnosti 6 a více, což zhruba odpovídá pracovním místům požadujícím terciární vzdělání v jeho současném především západoevropském (tedy ne českém!)[7] pojetí. Zatímco pracovní místa, na která byla požadováno terciární vzdělání, tvořila v roce 2000 na pracovním trhu ČR 24 %, v roce 2010 to již bylo více než 28 % a v roce 2020 to bude o něco méně než třetina všech pracovních míst. Další jednu pětinu budou tvořit pracovní místa, na které bude požadováno jen základní vzdělání (stupeň kvalifikačních požadavků 1 a 2). Zbylá pracovní místa, tedy přibližně 47 %, budou v roce 2020 v ČR požadovat středoškolské vzdělání různé úrovně. Požadavky pracovních míst tak stále převyšují skutečnou kvalifikaci, kterou jejich držitelé v ČR

[7] Do terciárního vzdělání se v mnoha západoevropských zemích (výrazné to je například v Irsku) zařazuje celá řada dalších druhů vzdělávání navazujících na středoškolské vzdělání (ne nutně s maturitou), které v České republice v současnosti téměř neexistuje (přirovnat je to možné například k bývalým třem typům pomaturitního studia).

mají. I přes zvýšený počet zaměstnaných osob s terciárním vzděláním v ČR v roce 2020, bude stále ještě těchto osob na trhu práce nedostatek. Počet osob s terciárním vzděláním je totiž nižší než počet pracovních míst ve stupních 6-8 (dnes je často zastávají starší generace „průmyslováků“, která však brzy odejde do důchodu). Znovu je však nutné připomenout, že se nejedná o tradiční vysokoškolské vzdělání, ale především o nižší profesně zaměřené terciární vzdělání, jako jsou například VOŠ, již zmíněné tři druhy pomaturitního studia, různé podoby nástaveb apod.